Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... 21-hээ гарана. | № 176 (18499) | 1990 оной августын 1, среда | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй республиканска комитедэй VIII пленум

…БИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЫЕ ЗАЛАН ШУУД БЭЕЛҮҮЛХЭ

Л. В. ПОТАПОВАЙ элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ

бытэй городской үйлэдбэриин управленидэ партиhаа гараха тухай 12 хүн мэдүүлээ. Городской үйлэдбэриин управлениин парторганизаци хүн бүхэн тушаа шиидхэбэри абаад, секретарь байhан Э. И. Агаловае партиhаа гаргаа.

Эдэ баримтануудай hанаа зоборитой байhаниинь лабтай. Тиигээдшье съездын hүүлээр бага саг үнгэрөө, хүнүүд партиhаа үшөөл гараха байха. Нэгэдэл батадхаха, парторганизаци бүхэнэй арга боломжонуудые улам нэмэхэ шэглэлтэй шиидхэбэринүүд съезд дээрэ абтаа гэжэ этигэhэн хүнүүд партида үлэхэ. Партиин хэрэгые hэжэглэhэн, үзэл бодолой талаар тогтууригүй, партиие бүхы тээhээнь аргагүй нарин шадамараар добтолгоhоо хүл мүрөө алдаhан олон хүнүүд бии. Тэдээндэ зүбыень ойлгуулха, дэмжэхэ хэрэгтэй. Харин иимэ дэмжэлгэ тэдэнэр абанагүй. Энэ талаар районой партийна эдэбхитэд хэмжээнүүдые абанагүй гээ hаа, буруу. Гэбэшье минии hанахада, эгээл мүнөө үедэ мэдээжэ худэлмэришэдэй, эрдэмтэдэй, зохёохы ажалтанай дундаhаа партиие дэмжэhэн нэрэ хүндэ ехэтэй хүнүүдэй бидэндэ, бүхы коммунистнуудта хандаhан үгэнүүд хэрэгтэй байгаа. Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ хүдэлдэг коммунистнууд бодото байдалые миил харуулха бэшэ, харин олониитын hанал бодолые бүридүүлхэ уялгатай hэн тула съездын материалнуудhаа уламжалан, партиин үнэн зүб байhандаа этигүүлhэн, сэдьхэлэй ошотой, гүнзэгы материалнуудые зохёохо тухай дары hанамжалха байгаа.

Съездын hүүлээр зарим коммунистнууд шиидхэбэринүүдыень хүсэд ойлгоогүй аад, бүхы юумые буруушаалгын замда хадууршана гү, али манда зүрюу бодолтойшуулай урид бэлдэhэн зангада орошоно. Манай залуу нэгэ коммунист Медуновууд, Полозковуудай партида байхагүйб гэhэн мэдүүлгэ хээ. Тиихэдээ тэдэниие тэрэ огто мэдэхэгүй байгаа. Энээнhээ уламжалан, съездын шиидхэбэринүүдэй эгээл ехэ добтолгодо ороhон хараа бодолнуудай талаар, тэрэ тоодо коммунистнууд байhан Россин депутадуудай мэдээжэ бүлэгэй шүүмжэлhэн бодолнуудай талаар, эдэбхитэдтэ туhаламжа болгон, обкомой үзэл сурталай комисси дээрэ ойлгууламжын материал бэлдэхэ дурадхал оруулнаб. Бүхы парторганизацинуудта нүхэр Полозков тушаа манай райкомой эльгээhэн бэшэг ехэ туhатай байгаа.

Шэнэ Уставай талаар ойлгосогүй асуудалнууд олон. Жэшээнь, кандидатска стаж мүнөө гаража байhан коммунистнуудые яаха болонобибди, гэшүүдэй тоо бүридхэлые ямар документнүүдээр райкомдо болон эхин организацида эрхилхэб, хэниие партиhаа зүндөө гараа, хэн партиhаа гаргагдаа гэжэ тоолохоб гэхэ мэтэшэлэн.

Соведүүдэй байгууламжын талаар ойлгосогүй зүйлнүүд илангаяа районно шатада, мүн республикыншье шатада олоор гаража ерээ. Соведүүдэй түрүүлэгшэнэр, райгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, юрэнхыдөө, городто райгүйсэдкомууд хэрэгтэй юм гү гэhэн асуудалаар арсалдаан болоно. Энэ хэрэгые зүндэнь табижа болохогүй. Соведүүдэй түрүүлэгшэнэр байhан нэгэдэхи секретарьнараар шиидхэбэри абаха хэрэгтэй. Тиимэhээ энэ талаар эгээл ехэ дүй дүршэлтэй хүнүүдэй — нэгэдэхи секретарьнарай, Соведүүдэй болон тэдэнэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрэй хабаадалгатайгаар энэ асуудалые зүбшэн хэлсэхэ хэрэгтэй. Тиихэдээ хэрэг эрхилэлгын нааданай түхэл янзаар энэ зүбшэн хэлсэлгые үнгэргэжэ болохо. Улаан-Үдын горком, райкомууд тухай асуудалдал адляар, унжагайруулhанай хэрэггүй.

Съезд дээрэ хэлэhэн түгэсхэлэйнгөө үгэ соо М. С. Горбачёв КПСС-эй шэнэ Уставтай, Программна мэдүүлгэтэй зохилдуулан, партиин хүдэлмэриие, байгууламжые эрид хубилгаха хэрэгтэй гэжэ онсо тэмдэглээ hэн. Энэ хүдэлмэри партийна комитедүүдтэ, организацинуудта үсэгэлдэр эхилээ бэшэ, яhала ябуулагдажа байна.

Гэхэтэй хамта хүдэлмэри, байгууламжаяа хубилгахадаа, бүгэдэндэ шухала байхаар асуудалнуудаа алдаагүй hаамнай, hайн бэлэй. Жэшээнь, райкомуудта социологой тушаал шухала хэрэгтэй болонхой. Тэрээнгүйгөөр хүдэлмэреэ хубилгахаhаа байтагай, илангаяа районно томо парторганизацинуудта олоной дунда политическэ хүдэлмэришье ябуулхань, зоной hанаа зобооhон асуудалнуудые урид тодорхойлхонь бэрхэтэй болонхой.

Хоёрдохинь. Ерээдүйдэ КПСС-эй райкомуудай мүнгэн hангай талаар бэеэ даанхай байдалые үргэдхэхэ тухай элидхэл соо хэлэгдэhэн дурадхалые дэмжэнэб. Саашадаа ажахын тоосоото ажал ябуулга райкомууд эрхилдэг болохонь ха юм. Жэшээнь, райгүйсэдкомой гү, али райсоведэй дэргэдэ ажахын тоосоото газетэ хэблэхэ тухай дурадхал манда ороо. Энэ дурадхал мүнөө бодомжологдожо байна. Зүб тээшээ шиидхэгдээ hаань, КПСС-эй райком тэрэниие байгуулагшадай тоодо орохо хүсэлэнтэй.

Журам болон ниитын гурим шангадхаха тухай түгэсхэлдөө хэлэхэмни. Олон шалтагаанhаа, тэрэ тоодо манай райкомой хүдэлмэридэ ушардаг дутагдалнуудhаа, гэмтэ ябадалай талаар байдалнай тон дорой болонхой. Манhаа сэхэ дулдыдахагүй шалтагаанuудшье бии ааб даа. Тиимэhээ хуули сахилгын органуудые бэхижүүлхэ дурадхал оруулнаб:

1. Сэрэгэй алба гараhан хүнүүдhээ Табхар hууринда милициин батальон байгуулха хүдэлмэриие эгээл богони болзорто дүүргэхыень энэ пленум дээрэ горгүйсэдкомой болон МВД-гэй коммунистнуудта даалгаха.

2. Штадуудые, илангаяа участково милиционернүүдэй тоо нэмэхээр кадрова асуудалые бодото байдалтай тааруугаар шиидхэхэ арга республикын МВД-дэ олгохо шиидхэбэри абахыень республикын Верховно Соведтэ хүдэлдэг коммунистнуудта даалгаха.

(Үргэлжэлэлынь 2, 3-дахи нюурнуудта).

Тэжээл бэлэдхэлгэ — бүгэдын хэрэг

…ҮРИНҮҮДЫЕ БОДХООЖО ЭХИЛЭЭ

нөө жэлдэ энэ харюусалгатай кампанида яhала hайн бэлэдхэлтэйгээр хүрэжэ ерээ. Бэшэшье ажахынуудай тэжээл үйлэдбэрилэгшэд hүүлшынгээ түхеэрэлгэ эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэжэ, түрүүшынгээ hүринүүдые бодхообо.

Жэл бүри ажахынууд үбhэ хүряаха кампаниyа богонихон болзор соо шанар hайнтайгаар дүүргэхые оролдодог юм. Энэ талаар ажахы бүхэн өөрын онсо дүй дүршэлтэй болонхой. Илангаяа хура бороогоор элбэг зундаа Хойморой нуурнуудые зүбшэhэн сэбшалантай «Мир», «Восточные Саяны» колхозууд хүндэ байдалда ородог. Эдэ ажахынууд үбhэ хүряалгын үедэ гараар, морёор лэ тон ехэ хүдэлмэреэ хэдэг гэшэ. Хажууршад үбдэгсөө уhан соохи ногоо сабшаад, ногоогоо гараараа, морёороо доболиг газарта зөөжэ, хатаадаг, сомодог байна. hужаа газарай боргооhон үлэн мэтэ бөөгнэрэн, үдэшэлэн үбhэшэдые яhала hунаадаг гэшэ. Харин бэшэ колхоз, совхозуудта ехэнхи ушарта үбhэшэдэй звенонууд дүүрэн гү, али гүйсэд бэшэ оньhожоруулагданхай онол аргаар ажалаа эрхилдэг байха юм. Хажуур баригшадшье хойморойхидтой жэшэхэдэ, hураггүй үсөөн.

Саянай, Туранай совхозуудай, «Восточные Саяны», «Мир» колхозуудай АВМ-0,65, АМВ-1,5 түхэлэй агрегадууд үнэтэ тэжээлэй түрүүшын центнерые бэлэдхэжэ абаба.

Иигээд лэ Түнхэнэй районой тэжээл бэлэдхэдэг коллективүүд ниитынгээ малда үбhэ, витаминтай ногооной гурил нөөсэлжэ эхилбэ гэшэ.

Таряашан зоной харюусалгата кампаниyа богони болзорто дүүргэхэ хэрэгтэ хангалгын үүргэ тон ехэ болодог. Харин зарим үбhэшэдтэ, АВМ-эй хүдэлмэришэдтэ эдеэ хоолой зүйлнүүд дутагдана. Илангаяа тоhон, саахар тон хомор болошонхой. Эдэ бүгэдые харгадаа абажа, худалдаа наймаанай, эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд тэжээл бэлэдхэгшэдые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр саг соонь хангаха уялгатай. Садхалан ябахада, hэнээн тэнюун, ажал хүнгэн байдаг ха юм.

Б. ШАРАКШАНОВ,
манай корр.

Ивалгын районой Халюутын совхоз ниитынгээ адууhа малда бэрдам хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэлгээ түрүүшынгээ үдэрhөө эмхи гуримтайгаар ябуулхаhаа гадна, hаамхай үнеэдтэ сэл хүхэ ногоо сабшажа эдюулхэ хэрэгые hайнаар эмхидхэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: энэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадажа байhан жолоошод В. Ц. Доржиев С. Ц. Батомункуев хоёрые харанат.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

ЗЭРГЭ ЯБУУЛНАБДИ

хын аргагүй нойтон хэбтэнэ. Иигээд ойрын 1—2 үдэрhөө ехэ шанга наранай гаража, үбhэнэй хатаагүй hаань, тэрэниие нойтобор зандань суглуулжа, нүхэндэ хэхэ, сенаж болгохо баатай болохобди.

Энэ жэлдэ бүхы 1600 гектар сабшалан дээрэhээ хамтадань 40 мянган центнер үбhэ абаха аабзабди гэжэ hанагдана. Ногооной ургаса яhала hайн. Илангаяа 400 гектарта олон жэлэй ногоо тариhан газарай ургаса бүришье hайн. Гектарай 27—28 центнер үбhэн абтахал ёhотой.

Борьёогой отделениинхид (эрхилэгшэнь И. А. Стайсупов) мүнөө эндэхи ногооe сабшажа, сенаж даража байнхай. Эндэ 10 механизатор хүдэлнэ. КПС-5 түхэлэй 5 косилкын ногоо сабшахадань, тэдээнhээ гараhан ногоон намаае 10 автомашина зөөнэ. Хүдэлмэриин 4 үдэр соо нэгэ нүхэндэ 1000 тонно сенаж дарагдаа.

Энэ тэжээлые белок ехэтэй болгохын тула ногоон намаадань мочевинэ холилсонобди. Бүхы дээрэнь 16 мянган тонно сенаж, мүн ороohото сенаж дарахаар харзалнабди.

Олон жэлэй ногооhоо гадна, 1600 гектарта таригдаhан горох-ешмээн - обёос-шэниисэ дүрбые холижо тариhан газарай ургаса ороohото-сенаж болгогдохо юм. Юундэ иимэ олон ургамал холижо таряабибди гэхэдэ, миил горох обёос хоёрые гү, али горох ешмээн хоёрые холижо тариhан газарай ургасаар сенаж дарахада, шэмэ шанарынь 0,14 тэжээлэй единицэ болодог hаа, дүрбэн ондоо таряа холижо тарихада, тэжээлэй шэмэ шанарынь хоёр дахин ехэ болодог байна.

Үбhэшэдэй звенонуудай дундаhаа Еланиин отделениин механизатор В. И. Залуцкиин звено бултаhаа түрүүлэн, 250 центнер үбhэ hүрилөөд байна.

Иигээд хура бороогой тогтоол hаань, бусад звенонууд үбhэеэ hүрилжэ захалха, хүряалга эрид түргэдхэгдэхэ зэргэтэй.

И. АЛЕНИЧЕВ,
Кабанскын районой Байгалай ОПХ-гай ахамад агроном.

Шалгалта юу харуулааб?

…ДОХО ОЛЗОНЬ ҮБhЭШЭДЭЙ ГАРТА

раха түсэбтэй юм. Иимэ хэмжээнэй тэжээл бэлэдхэхын тула үбhэшэдэй 26 звено (тэдэнэй дүрбэниинь оньhожоруулагдаhан) эмхидхэгдэбэ. Зургаан ехэ hарабшанууд доро шэмэтэй үбhэн сомогдожо байна. Зарим hүринүүд тусхай шарганууд дээрэ сомогдохоор харaалагдана. Түлишын хэрэгсэлнүүдэй олдоогүй байhан дээрэhээнь АВМ-0,65 түхэлэй агрегадые хүдэлгэхэгүй гэжэ хэлсэhэн байха юм.

Теэд шэмэтэй тэжээл болохо витаминтай ногооной гурил бэлэдхэжэ абаагүй hаа, нарай нялха малаа юугээр тэжээхэнь гээшэб? Түлишэ-тоhодолгын хэрэгсэлнүүдые түргэн оложо, АВМ агрегадаа мэнэ гэнээр хүдэлгэхэ яаралтай хэмжээ совхозой хүтэлбэрилэгшэд, РАПО-гой болон «Агротехника» РПО-гой инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд абаха ёhотой болоно.

Михайловкын совхоздо морин, гар хажууршадай 20, оньhожоруулагдаhан 3 звенонууд үбhэндөө оробо. Эдэнэр 15151 центнер үбhэ, 6,3 мянган тонно ороohоной сенаж, 120 тонно витаминтай ногооной гурил, 320 тонно түмhэтэ ургамал ниитынгээ малай тэжээлдэ бэлэдхэхэ зэргэтэй. Бүхы звенонууд хүдэлхэ кадрнуудаар, техникээр гүйсэд хангагдаа. Зүгөөр косилкануудта, тармуурнуудта hэлгэхэ запас частьнууд, моторной тоногууд дуталдана. Тиимэhээ звенонууд өөhэдынгөө арга боломжоор лэ хүдэлхэ баатай болонхой. Түрүүшын үдэрнүүдтэ үбhэшэд халаахай бэлэдхэжэ, намаглиг хотогор газарай, ойн захаар болон соорхойнуудаар үбhэеэ сабшажа эхилээ. Энэ ажахыда 6 hарабша доро нойтоншог үбhэн сомогдожо hалхитуулагдаха, 167 тонно үбhэн шарганууд дээрэ hүрилэгдэхэ юм.

Витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ агрегат хүдэлгэхэ хүнүүдшье олдоод, ажалаа хэжэ эхилхээ бэлэн болонхой. Эдэ үдэрнүүдтэ АВМ түхэлэй агрегат хүдэлгэгдэхөөр бэлэдхэгдэжэ байна, ногооншье hайса ургашанхай. Августын 8—10-наар шэмэтэ тэжээл-силос дарагдажа эхилэгдэхэ юм. Силосэй ногоо хүряаха техникэ, автомашинанууд бултадаа бэлэн болгогдоод байнхай.

Хуртагын совхозой директор Владимир Дампилович Дампилов иигэжэ хөөрэбэ:—«Манай шэнэ совхоз ерэхэ үбэлжэлгэдэ 2100 шахуу толгой бодо малтай, 4500 хонитой, 270 толгой адуутай орохо юм. Зоотехнигэй табиhан нормын ёhоор манда 14 мянган центнер шахуу бүдүүн, 5000 тонно шэмэтэ тэжээл, 1200 тонно түмhэтэ ургамал хэрэгтэй болоно. Урдандаа ниитынгээ малда хэрэгтэй болохо бүхы тэжээлэй ойролоол 35—40 процентыень лэ бэлэдхэдэг байhан гээшэбди. Харин энэ жэлдэ 1048 гектар сабшалангай гектар бүриhөө дундa зэргээр 10,2 центнер үбhэ хүряажа, бүхыдөө 10719 центнер бүдүүн тэжээл бэлэдхэхэ харзатайбди. Энэмнайшье багадаха байна. Тиимэhээ 3 мянга шахуу тонно үбhэ районhоо гадуур бэлэдхэхэ зорилготойбди».

Июлиин 17-hоо эхилжэ, совхозой 16 звенонууд үбhэндөө гаранхай. Тэдэнэй арбаниинь хахад хухадаар оньhожоруулагданхай, дүрбэниинь морин косилкатай, хоёрынь гараар сабшаха звенонууд юм. Звенонууд кадрнуудаар хүсэд хангагдаба. Нойтоншог үбhэ соможо hалхитуулха 3 hарабшатайбди, бэшэ үбhэеэ шарганууд дээрэ сомохобди. Тиимэhээ бүхы звенонууд түрүүшын үдэрнүүдтэ шаргануудые бэлэдхэнэ.

Энэ жэлэй ногооной ургаса тиимэшье hүрхэй hайн бэшэ. Гэбэ ябабашье зонойнгоо бүхы хүсые элсүүлжэ, элбэг тэжээл эрхим шанартайгаар бэлэдхэхыень зоригжуулжа байнабди. Звенонуудай дунда дэлгэрхэ социалис мүрысөөнэй hайн дүрим зохёогдоо, эдеэ хсолоор hайнаар хангажа байха хэмжээнүүдшье абтаа. Долоон хоног бүхэндэ мүрысөөнэй дүнгүүд согсологдожо, шагналнууд барюулагдажа байха юм.

Хамниин совхоз урдандаа яhала томо ажахы байhанаа Хуртагын совхозhоо амяарлагдажа, соморхон ажахы болонхой. Мүнөө жэлдэ хамниинхид болон бүргынхид 30 звено эмхидхэжэ, үбhэндөө оробо. Косилкануудтай болон тармуурнуудтай 14 МТЗ, морин 23 косилка, морин 50 тармуур бэлэн болгогдожо, тэжээл бэлэдхэлгэдэ элсүүлэгдэбэ. Түсэбэй ёhоор, эндэ 25.941 центнер бүхы янзын үбhэн, тэрэ тоодо нэгэ жэлэй ногооной 4 мянган центнер үбhэн, 6410 тонно силос, 3234 тонно ороohоной сенаж, 40 тонно витаминтай ногооной гурил, 300 тонно түмhэтэ ургамал, 7 мянган центнер өөрын ороohон бэлэдхэгдэхэ байна.

— Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ түрүү технологи хэрэглэхэдэ, тэрэнэй шанартань нүлөөлдэг байhаниинь мэдээжэ. Теэд манай ажахыда үбhэ hалхитуулжа хатааха hарабшанууд тон үсөөн гэхэ гү, али тобшоор хэлэхэ болоо hаа, Мэхээртэ гэжэ газарта 50 тонныи гансал hарабшатайбди. Мүнөө жэлдэ бидэ нэгэшье hарабша барижа шадаагүйбди, хүдэлмэришэ гарнууд, барилгын хэрэгсэлнүүд ехээр дуталдана. Бодото дээрээ манай олонхи звенонууд үбhэеэ багахан байрануyд соо сомохо дуратай байдаг, тэндэнь үбhэ hалхитуулагдажа хатаагдана. Саашадаа ехэ талмайн ногоон оньhожоруулагдамал аргаар түргэнөөр хүряажа абаха, hүринүүдээ hайнаар нюруулха хэрэгтэ ёhотоор анхардаг болохобди,— гэжэ Хамниин совхозой ахамад агроном Борис Дашижапович Цыренов мэдүүлээ hэн.

Мал үсхэбэрилгэдэ үбhэ тэжээлэй гол үндэhэн болодог хадань, тэрээнhээ ажахынуудай экономико, олохо олзоборинь бүри мүнhэн сэхэ дулдыдаха гэжэ Захааминай бүхы үбhэшэд мэдэрнэ. Тэдэнэйл гарта ерэхэ олзын «түлхюурнүүд» байна ха юм.

Д. БАДМАЕВ,
Захааминай «Ажалай туг» газетын хүдөө ажахын таhагые даагша;
М. ГОНЧИКОВ,
манай корр.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ТОДОРБО

Республикын промышленностиин, барилгын, транспортын, хэлхээ холбооной, худалдаа наймаанай ба хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй 1990 оной хоёрдохи кварталай дүнгүүдые КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, профсоюзуудай Совет болон ВЛКСМ-эй обком хаража үзөөд, иимэ коллективүүдые мүрысөөндэ илаhанда тооложо, дамжуулгын Улаан тугуудые барюулха гэжэ тогтообо.

МАШИНА БҮТЭЭЛГЫН БА МЕТАЛЛ БОЛБОСОРУУЛГЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

Электромашина завод. Хэлсээнэй ёhоор продукци худалдаха түсэбөө сүм бэелүүлээ, ажалай бүтээсын түсэб —108,7 процент, балансова олзо оршын—106,7 процент, арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар—112,9 процент, хүн зондо түлөөhэтэй туhаламжа үзүүлхэ түсэб 182,7 процент дүүргээд, продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулhанай ба бүхы түхэлэй нөөсэнүүдые алмаhанай түлөө.

ГОРНОРУДНА hАЛБАРИhАА:

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат. Хэлсээнэй ёhоор продукци эльгээхэ түсэбөө бэелүүлээ, ажалай бүтээсын талаар —113,1 процент, олзо оршо абаха түсэбөө —101,7 процент дүүргэхэ зуураа продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулаа, бүхы түхэлэй нөөсэнүүдые алмаа.

ХҮНГЭН БА НЮТАГАЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинат. Хэлсээтэ уялгануудай ёhоор продукци худалдаха түсэбөө дүүргээ. Ажалай бүтээсын түсэбөө 109,0 процент, олзо оршын талаар —156,6 процент, арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар —108,0 процент, түлөөhэтэй туhаламжа үзүүлхэ түсэбөө 105,7 процент бэелүүлжэ, бүхы түхэлэй нөөсэнүүдые алмаба.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

Селенгинскын хилээмэнэй 8-дахи завод. Хэлсээтэ уялганууд сүм дүүргэгдөө. Ажалай бүтээсын түсэбөө 105,4 процент, олзо оршын талаар—100 процент, үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар —102,9 процент, түлөөhэтэй туhаламжануудые үзүүлхэ түсэбөө 103,6 процент дүүргэбэ. Продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулжа, нөөсэнүүдые алмажа шадаба.

БАРИЛГЫН МАТЕРИАЛНУУДАЙ БА БАРИЛГЫН ИНДУСТРИИН ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

Улаан-Үдын шэлэй завод. Хэлсээтэ уялгануудые сүм дүүргээ. Ажалай бүтээсын түсэбөө 106,5, олзо оршын —115,7, арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар—127,7, хүн зондо түлөөhэтэй туhаламжа үзүүлхэ талаар — 155,6 процент түсэбөө дүүргэбэ. Тиихэ зуураа продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулаа, бүхы түхэлэй нөөсэнүүдые алмаа.

ЭЛШЭ ХҮСЭНЭЙ ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

Түбэй электрическэ сетьнүүд. Сетьнүүдтэ электрын элшэ хүсэнэй технологическа гаргашые хороогоо, республикые зайн галаар таhалгаряагүй хангаа. Үйлэдбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада ушааhан, хүн зондо түлөөhэтэй туhаламжа үзүүлхэ талаар түсэбөө 148,0 процент дүүргэhэн байна.

ТУСХАЙЛАГДАМАЛ ХАБСАРАЛГЫН ЭМХИНҮҮДhЭЭ:

Водрем-100. Олзо оршын талаар түсэбөө 153,6 процент, ажалай бүтээсын —109,9 процент, арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар 206,6 процент, хүн зондо түлөөhэтэй туhаламжа үзүүлхэ түсэбөө 143,3 процент дүүргэбэ.

АВТОМОБИЛЬНА ТРАНСПОРТЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

Улаан-Үдын 1268-дахи автоколонно. Ашаа зөөхэ түсэбөө 102,0 процент, олзо оршын талаар түсэбөө 127,5 процент бэелүүлбэ. Ажалай бүтээсын түсэб 117,1, хүн зондо түлөөhэтэй туhаламжа үзүүлхэ талаар —106,0 процент бэелүүлжэ, түлишэ-тоhодолгын ба бусад түхэлэй нөөсэнүүдые алмаhан байна.

ТҮМЭР ЗАМАЙ ТРАНСПОРТЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

Улаан-Үдэ станциин локомотивна депо. Түсэбөөр хараалагдаhан заhабарилга хэгдээ, ажалай бүтээсын түсэб 103,8 процент, олзо оршын—108,9 арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар —100, түлөөhэтэй туhаламжа үзүүлхэ түсэб 104,3 процент бэелүүлээ. Зайн галай ба дулаанай элшэ хүсэн, түлишэ-тоhодолгын материалнууд ба бусадшье нөөсэнүүд алмагдаа, поезднуудай аюулгүй ябадал хангагдаа.

ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

Улаан-Үдын городской телефонно станци. Хүн зондо хэлхеэ холбооной туhаламжа үзүүлhэнэй ашаар сэбэр олзо олохо түсэб 108,9 процент, ажалай бүтээсын талаар—107,5, олзо оршын түсэб 114,3 процент дүүргэжэ, хэлхеэ холбооной талаар үзүүлдэг туhаламжануудайнгаа өөрынь үнэ сэн доошолуулаа, хүдэлмэринүүдэй шанар дээшэлүүлээ, хүн зониие аятай зохидоор хангаха гуримаа нарижуулаа.

АЖАhУУДАЛАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЭ ХАНГАДАГ ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

«Бурятмебельбыт» нэгэдэл. Олзо оршын талаар түсэбөө 110,8 процент, ажалай бүтээсын —107,2, ажаhуудалай туhаламжануудые үзүүлхэ талаар —151,1, тэрэ тоодо хүн зоной захилаар түсэб 146,4 процент дүүргэбэ. Захилнуудые дүүргэлтын ба хүн зониие аятай зохидоор хангалгын шанарые дээшэлүүлээ.

ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

Розничнo худалдаа наймаанай «Продтовары-1» нэгэдэл. Эд бараанай эрьесын түсэб 103,6 процент бэелүүлээ, олзо абаха хэмжээе түйлаа, ажалай бүтээсые 103,2 процент дээшэлүүлhэнэй ашаар эд бараанай эрьесын ургалтые түйлаа. Хүн зондо түлөөhэтэй туhаламжануудые үзүүлхэ түсэбөө 107,3 процент дүүргэбэ.

ХЭБЛЭЛЭЙ, ПОЛИГРАФИИН БА НОМОЙ ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ТАЛААР ГҮРЭНЭЙ КОМИТЕДЭЙ ПРЕДПРИЯТИНУУДhАА:

Северобайкальскын типографи. Хэлсээнэй ёhоор продукци үйлэдбэрилгын ба туhаламжануудай хэмжээе бэелүүлээ, ажалай бүтээсын талаар түсэбөө 126,4, олзо оршын түсэб 137,7 процент дүүргэбэ. Бүхы түхэлэй нөөсэнүүдые алмахаар ябаhан уялгануудаа дүүргээ.

ПРОЕКТНЭ ЭМХИНҮҮДhЭЭ:

«Бурятгражданпроект» институт. Өөhэдын хүсөөр хэхэ проектнэ хүдэлмэринүүдэй түсэб 101,0 процент, тематическа түсэбөө —114, ажалай бүтээсын талаар —123,0, олзо оршын талаар түсэбөө 103,0 процент дүүргэбэ.

Ой модоной ажахын территориальна үйлэдбэриин нэгэдэлэй, модо бэлэдхэлгын, модо болбосоруулгын ба түлишын hалбаринуудай, ниитэ барилгын, геолого-бэдэрэлгын, ажахынууд хоорондын «Бурятскагропромремонт» нэгэдэлэй, гэр байрын — коммунальна ажахын предприятинуудай бүлэгүүд республиканска социалис мүрысөөнэй гуримуудые дүүргэбэгүй. Тиимэhээ эдэ бүлэгүүдэй предприятинуудта түрүү hуури олгохогүй.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведтэ

Музейн хэрэг хүгжөөлгэдэ аша габьяатай байhанайнь түлөө академик В. А. Обручевой нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын Хяагтын музейн хүдэлмэрилэгшэдтэ «**Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ**» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум олгохо гэбэл:

Житихин Фёдор Илларионовичто — музейн директор,

Цыбиктаров Александр Дондоковичто — музейн таhагые даагша.

Музейн хэрэг хүгжөөлгэдэ габьяатай, олон жэлдэ аша үрэтэйгөөр хүдэлмэрилhэнэйнь түлөө Хяагтын академик В. А. Обручевой нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейн хүдэлмэрилэгшэд Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнагдаа гэбэл:

Синюшкина Зинаида Павловна — музейе харагша.

Стручкова Валентина Васильевна — музейн научна библиотекын ахалагша библиотекарь.

КПСС-эй республиканска комитедэй VIII пленум

ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЫЕ ЗАЛАН ШУУД БЭЕЛҮҮ

[Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта].

В. В. БЕЛОУСОВ, Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй токарь, КПСС-эй XXVIII съездын делегат

— Урид бэлдэһэн текст намда үгы. Тиимэһээ холбоогүйгөөр үгэ хэлээ һаам, хүлисэхыетнай гуйнаб.

Партиин съезд үнгэрбэ гээшэ. Тэрэнэй үрэ дүнгүүдые гүнзэгыгөөр ухамайлан ойлгохын тула саг хэрэгтэй. Урдамнай партийна организацинуудта һунгалтын кампани байна.

КПСС-эй XXVIII съездэ намайе депутадаар дэбжүүлһэн округой коммунистнуудтай оло дахин уулзаад байнаб. Тиимэһээ хэдэн асуудалнуудые эндэ табихаяа һанаа һэм.

Хүн хадаа манай гол анхаралда байха зэргэтэй гэжэ бидэ үргэн хэлээд, тэрээн тухай өөһэдөө мартажархидаг байгаабди. Энэ урьягаа хайшан гээд хэрэг дээрэ бэелүүлхэ хэрэгтэй гээшэб? Манай үзэл бодолнууд, областной партийна организациин хүдэлмэри Соведүүдтэ хүдэлжэ байһан коммунистнуудаар дамжуулан бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй. Би Соведэй сессидэ арбаад хоноод байлсааб. Тиигэжэ элдэб ондоо олон асуудалнууд соо шунгажа үзөөб. Элдэб юумэ мэдэхэ болоходоо, ягаашье үлөөр байдалтай гээшэбибди даа гэжэ һанааб. Үнэхөөрөө, экономикомнай доройтон унахай. Экономикодо бүри яду байдалтай асуудалнууд мэдэхэ болооб. Эндэ олохон депутадууд һууна. Тэдэ намайе худалаар хэлэнэ гэхэгүй байха. Илангаяа соёл, медицинэ дээшэ һаа, муу байдалтай. Тиимэһээ манай бюджедэй комисси соёл болон медицинэдэ түрүүшын ээлжээндэ гол анхаралаа хандуулна.

Партийна байгуулалтые бүридүүлхэ тухай. Энэ асуудалаар ганса коммунистнуудай дунда бэшэ, харин бүгэдэ ажалшадай дунда референдум гү, али социологическа асуудал үнгэргэхэ хэрэгтэй гэжэ тоолноб. Бидэ ородой аша туһада бүхы ажал ябуулгаа зорюулжа хэдээ арадһаа асуужа һураял.

В. Б. НИМАЕВ.— «Теплоприбор» заводой директорэй гадаадын экономическа асуудалнуудай талаар орлогшо, РСФСР-эй Верховно Советэй гэшүүн:

— РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд болон РСФСР-эй Верховно Советэй сесси болоходо, аша үрэтэйгөөр, түргэнөөр хүдэлөөгүй, түрүүшын ээлжээндэ хэдэн хуулинуудые баталан абаһан байна. Гадна комиссинуудай болон комитедүүдэй энэ хүдэлмэри үргэлжэлһөөр гээшэ. Тиимэһээ эдэ хуулинуудта өөһэдынгөө хандаса тодорхойлхо, үгышье һаа, өөһэдөө тэдэнтэй хуулинуудые абаха хэрэгтэй гэжэ һанааб. Юундэ иигэжэ хэлэнэбиб гэхэдэ, баталан абаһан хуулинуудаа хэблэлдэ долоон хоногой туршада толилхо тухай хуули Верховно Совет абаа бшуу. Харин тэрэ хуулинуудынь толилогдоогүй арбан хоногой үнгэрһэн хойно хүсэндөө ороходо байна. РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд дээрэ, удаань Верховно Советэй сесси дээрэ хэдэн хуулинууд абтаа һэн гэжэ би мартаабди.

СССР-эй арадай депутадуудтал адляар бидэ, Россин арадай депутадууд һунгагшадайнгаа захяануудые тодорхойложо, тэдэниие бэелүүлжэ эхилхэ ёһотойбди. Минии һанахада, СССР-эй болон РСФСР-эй арадай депутадууд манай хизаартэ хабаатай шухала асуудалнуудые суг шиидхэхэ зэргэтэй хабди. Зүгөөр тиимэ юумэ би мүнөө харанагүйб. Депутадаар һунгагдаһан коммунистнуудые партиин обком хүтэлбэрилхээ һананагүй хэш. Бүхы коммунист-депутадууд республикынгаа Верховно Советтэй нэгэдэжэ, ехэ ябуулгануудые хэхэ байгаа. Би энээн тухай оло дахин гүйһан байнаб.

Россин парламентда Национальностьнуудай Совет байгуулагдаа гэжэ мэдэнэ ёһотойт. Олохон асуудалнуудые, илангаяа национальна асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тус Совет һайн эхин үндэһэн боложо үгэнэ. Энээн тухай Леонид Васильевич өөрынгөө элидхэл соо хэлэһэн байна.

Россин Федерацида национальна асуудалнууд нилээд олоор суглараа гэжэ тус Соведэй хүдэлмэриин түрүүшын дүршэл харуулна. Илангаяа хойто-кавказайхид, немецүүд, татаарнууд, башкирнууд, мүн манай хүршэнэр тувагайхид шанга асуудалнуудые табина.

Сессиһээ нютагаа бусажа, республикынгаа газетэнүүдые айхабтар шуналтайгаар уншааб. «Правда Бурятии» газетэ хаража, ехэл голхорооб. Юундэб гэхэдэ, Россин Коммунис партии бии болголгын съездын хүдэлмэридэ орходоо, РСФСР-эй Арадай депутадуудай съездын, Верховно Соведэй сессиин хүдэлмэри айхабтар багаар харуулагдаһан байна. Россин парламент тухай дэлгэрэнгыгээр бэшээгүйдэ, баталаган абтаһан документнүүд болон хуулинууд тухай олонхи һунгагшадай дуулаагүй байһаниинь ойлгосотой гэжэ һанагдана.

В. Б. САГАНОВ.— Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ:

— КПСС-эй XXVIII съезд «Энэрхы ёһото, демократическа социализм тээшэ» гэһэн программна мэдүүлгэ соогоо партиие, бүхы совет обществые хубилган шэнэдхэхэ, дэлгүүрэй экономикодо орохо замые тодорхойлһон байна. Тиимэ зонхилолгын ба захиргаагаар арадай ажахые хүтэлбэрилхэ ябадалда эсэс табигдаба гээшэ.

КПСС-эй XXVIII съездын СССР-эй, РСФСР-эй арадай депутадуудай съезднүүдэй, Верховно Соведүүдэй сессинүүдэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр нэн түрүүн нютаг нютагай гүйсэдхэхы болон ажахынуудай урда хоорондоо нягта холбоотой хоёр зорилго табигдаба. Нэгэдэхеэр, хүн зониие эдеэ хоолоор, эд бараагаар, байрын гэрнүүдээр, болон бусад эрилтэ хэрэглэмжээр хангалга, хоёрдохёор, гуримшуулагдадаг дэлгүүрэй экономикын эрхэ байдалда хүтэлбэрилхэ ба өөрынгөө олоһон мүнгөөр өөһэдөө гаргаха хэрэг болоно. Тиигэжэ манай республикын экономическа дулдыданги бэшэ байдалда оролгын зорилгонууд дээрэ, тэрээнһээ уламжалан зөөри тухай хэлэхэ хүсэлтэй. Буряадай республика хуули ёһоор өөрынгөө газарай, гүрэнэй баялигуудта, хүрэнхи болон ой модонуудта, байгаалиин бусад баялигуудта, үйлэдбэриин гол фондынуудта, соёлой түүхын шухаг зүйлнүүдтэ гүйсэд эзэн байха ёһотой. РСФСР-эй Верховно Соведэй мэнэ энэ оной июлиин 14-дэ баталан абаһан «РСФСР-эй газарай доорохи зөөри тухай» Хуулиин ёһоор, автономито республиканууд өөрын хуули гаргаха эрхээ баталха ёһотой. Тиимэһээ республикын Министрнүүдэй Совет иимэ хуулиин баталан абахыень Буряадай АССР-эй Верховно Соведтэ дурадхаха юм.

Нэн түрүүн зөөри тухай асуудал республикын политическэ талаараа дулдыданги бэшэ байдалтай болохо хэрэгтэ нүлөөлхэ байна. Зүгөөр манай республикын газар дээрэ союзна, союзно-республиканска зөөритэй объектнүүд (транспорт, хэлхээ холбоон, обороно, тусхай шэглэлтэй эмхинүүд) бии гээшэ. СССР-эй, РСФСР-эй, манай республикын хамтын зөөри тухай асуудалнууд тус тус хэлсээнүүдэй үндэһөөр шиидхэгдэхэ болоно. Байгаалиин баялигууд, манай республикын предприятинууд болон организацинуудай үйлэдбэрилэн гаргаһан продукциин эзэн байха эрхын баталагдахада, түбэй министерствэнүүд болон албан зургаануудай дура зоргоороо эзэн болохо ябадал хизаарлагдаха юм. Энэ асуудалаар СССР-эй правительствын бэлдэжэ байһан шиидхэбэринүүд эсэсэй эсэстэ манай эрмэлзэлдэ, хүсэлэндэ тааралдана. Манай республикын хүтэлбэрилгын ба гүрэнэй засагай органуудай урда эдэбхи үүсхэл гаргаха, ажал хэрэгээ һайнаар мэдэхэ, һайнаар хүтэлбэрилхэ арга боломжо гүйсэдөөр олгогдоно ха юм.

Экономическа талаараа дулдыданги бэшэ байдалда орохо тухай хэлэхэ зуураа республиканска мэдэлэй зөөрие коммунальна (муниципальна) зөөритэй болгохо, тэрэнэй үндэһөөр республика город, район, предприяти болон ниитын эмхинүүдэй харилсаануудые залан хүтэлбэрилжэ, эдэ байгууламжануудай ашаар бюджедэй мүнгэ гаргашалха хэрэгые хизаарлаха арга олдохо юм.

Энэ хэрэгтэ СССР-эй, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй, нютагай Соведүүдэй арадай депутадууд, партийна, профсоюзай, ажахын органууд, хүн зон, манай эрдэмтэд өөрынгөө хубитые оруулха уялгатай.

Дэлгүүрэй экономикодо ойрын һарануудта орохо болонобди. Энэ тон шухала, орёо хэрэг бидэниие гэнэдхээхэ ёһогүй.

Дэлгүүрэй экономикын харилсаануудта орохо талаар хэдэн олон үлхөө хэмжээнүүдые бэелүүлхэ шухала болоно.

Н. И. Рыжковой элидхэл соо дэлгүүртэ экономикодо орохо асуудал ялала тодорхойгоор харуулагданхай. Бидэ мүнөө дэлгүүртэ экономикын үндэһэ һууриие гэхэ гү, али схемые байгуулха ёһотойбди. Тодорхойлон хэлэбэл, бодото дэлгүүрые үгэ хүүрээр бэшэ, харин ажабайдалда нэбтэрүүлхэ болонобди. Тиимэ экономико эд бараа үйлэдбэрилдэг хүнүүдэй үрдилдэн мүрысэлгын эрхэ байдалда бии болгогдохо ёһотой.

Эд бараа үйлэдбэрилдэг бүхы предприятинуудта үйлэдбэрилһэн продукциингаа 30 процентһээ бага бэшые өөртөө үлөөхэ эрхэ тэдэ предприятинуудта нэн түрүүн олгогдохо ёһотой гэжэ КПСС-эй XXVIII съездын секциин заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ һэм. Предприяти тэрэ зөөриеэ, мүн түсэбһөө гадуур олоһон зөөриеэ өөрынгөө дураар худалдахадаа, гуримшуулагдадаг дэлгүүрэй эхин үндэһэ табиха болоно.

Тэрэнһээ гадуур бусад зүйлэй элдэб янзын зөөри бии болголгые хүгжөөхэ хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, эд бараа гү, али продукци өөһэдөө худалдажа шадахадаа, саашадаа үшөө ехэ продукци худалдаха ехэ эрмэлзэлтэй болохо байна бшуу. Мүнөө дээрэ зөөри тухай, газар тухай, арендэ тухай хуулинууд гүрэнэй зүгһөө зөөрие эзэмдэжэ байдаг ушарые болюулха аргагүйнь харамтай.

Үйлэдбэрилһэн продукцияа өөрынгөө дураар худалдаха эрхэ олгохо, бага предприятинуудые олошоруулха, хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын, гэр байрын-коммунальна ажахын, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, барилгын ба транспортын эмхинүүдтэ, мүн агропромышленнэ комплексдо тиимэ предприятинуудые байгуулха шухала. Манай һанамжаар «бага экономико» түргэн саг соо республикын экономикые хубилган шэнэдхэхэ, зөөринүүдые эзэдтэй болгохо, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые ашагтайгаар хэрэглэхэ арга олгохо байна.

Мүнөө бидэ гүрэнэй сектортэ бага предприятинуудые байгуулха тухай дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэжэ байнабди. Энэ хэрэгые бэелүүлхын тула городской болон районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудта эдэбхитэдэй бүлэгүүдые байгуулхаар хараалнабди. Гэхэ зуура Министрнүүдэй Соведтэ нютаг нютагуудта өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ талаар таһагуудые гү, али гүрэнэй комитедүүдые байгуулха һанаатайбди.

Экономико хүгжөөлгэтэй, дэлгүүртэ гаралгатай дашарамдуулан, үргэн хэрэглэмжын эд бараанай үнэ сэнгэй ургаха ябадалтай хүн зон ушарха болоно. Эд бараанай рознично үнэ сэн хододоо бага байха гэһэн һанал бодол эндүү ябадал гээшэ.

Үнэн дээрэ юумэнэй үнэ сэн хододоо хубилжа байха ёһотой. Гэхэтэй хамта эд бараанай үнэ сэнгэй ургаха бүри олон үхибүүтэй айлнуудай, пенсионернүүдэй, студентнүүдэй материальна байдалые шэнэ эрхэ байдалда һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые хараһаа алдаха ёһогүйбди.

Буряадай АССР-эй өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ, экономическа талаараа бэеэ даанги байдалда дэлгүүрэй харилсаануудые тогтоохо ябадал комплексно территориальна хүтэлбэрилгэ бэелүүлхэ зорилго табина. Буряадай АССР-эй газар дээрэ байдаг арадай ажахын бүхы һалбаринуудай, предприятинуудай ажал ябуулгые залан хүтэлбэрилхэ, жолоодохо ёһотой. Хуряангыгаар хэлэбэл, республика соо байһан ямаршье һалбариин бүхы предприятинууд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Верховно Соведэй мэдэлдэ байха болоно. Тэрэшэлэн районно болон городской удха шанартай предприятинууд арадай депутадуудай районно болон городской Соведүүдэй мэдэлдэ байха ёһотой.

Республикын дулдыданги бэшэ байха эрхээ гүйсэдөөр эдлэхын тула эд бараа болон продукци үйлэдбэрилдэг предприятинуудта дүүрэн эрхэ олгожо, һалбари һалбаряарнь хүтэлбэрилхэ урданай ёһо гуримһаа арсаха хэрэгтэй.

Мүнөө дээрэ экономикын, промышленностиин, транспортын ба хэлхээ холбооной материально-техническэ хангалгын талаар, гадаадын-экономическа холбооной талаар, гэр байрын-коммунальна ажахын, байгаали ашаглалгын болон бусад министерствэнүүд болон гүрэнэй комитедүүдэй зүгһөө хүтэлбэрилхэ шэнэ онол арганууд зохёогдожо байнхай.

Гуримшуулагдадаг дэлгүүрэй экономико болон бусад шэнэ зүйлнүүдые арад зондо тайлбарилан ойлгуулха талаар ехэ юумэ хэхэ ёһотойбди. Энэ хэрэгтэ хэблэл, радио, телевидени, уулзалганууд ба хөөрэлдөөнүүдые хэрэглэхэ шухала.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда хүдэлмэрилхэ бүхы шатын кадрнуудые һургаха гээшэ шухала зорилго болоод байна. Республикын Министрнүүдэй Совет, Буряадай эрдэмэй түб, эрдэм шэнжэлэлгын институдууд, дээдэ һургуулинууд, экономическа албан зургаанууд нэгэшье хойшолуулангүй энэ хэрэгые урагшань ябуулха ёһотой.

Гуримшуулагдадаг дэлгүүрэй экономикодо орохо талаар тодорхой хэмжээ ябуулганууд мүнөө бэлдэгдэжэ байнхай, энэ асуудал байгша оной сентябрь һарада болохо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси дээрэ хаража үзэгдэхэ юм.

Республикын олонхи Соведүүд хубилган шэнэдхэлгын зорилгонуудые һайнаар ойлгожо, ажал хэрэгээ саашадаа һайжаруулха гэжэ оролдоно.

Сэхыень хэлэхэдэ, манай республикын социальна хүгжэлтэ нилээд гээгдэлдэ оронхой. Энэнь хүн зоной һанаае зобооно. Гэхэ зуура олохон нютагай Соведүүд эдэбхи үүсхэл гаргажа, хубилган шэнэдхэлгые түйлана.

Эрхэтэдэй хубиин ажахы хүгжөөлгэ эдеэ хоолоор хүн зониие хангалгын нэгэ шухала зам гээд мэдээжэ. 1989 оной дүнгөөр хубиин ажахын хэмжээн нилээд ургажа, 64,8 процент хартаабха, 20,7 процент овощ, 32 процент мяха, 27,6 процент һү үйлэдбэрилһэн байна.

Олохон сельскэ Соведүүд горитой дүнгүүдтэй боложо байнхай. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын районой Дээдэ-Худанай сельскэ Совет (гүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. Н. Рубцов) «Михайловский», Чисаанын совхозуудай ажалша коллективүүдтэй, дайнай ба ажалай ветерануудай советтэй хамта 1989 ондо «Хубиин ажахы» гэһэн комплексно программа бэелүүлжэ эхилээ юм. Тус программын ёһоор, эд хэрэглэгшэдэй кооперации, совхозууд болон хубиин ажахынууд хоёр талын уялгануудые баталан абаа. Тиигэжэ совхозууд 1989 ондо 38 толгой эбэртэ мал, 790 хурьга, 2 мори хүн зондо худалдаад, тэдээндэ сабшалан таһалжа үгэнэ, тэжээлээр туһална. Гэхэ зуура ажалай ба дайнай ветерануудта онсо анхарал хандуулагдадаг. Бэлэдхэлэй конторонууд хубиин ажахынуудта туһалан, холисо тэжээл болон бусад юумэ худалдадаг болонхой.

Эдэ бүхы хэмжээнүүдэй ашаар 100 айлда абажа тоолобол, 236 толгой эбэртэ мал, 89 үнеэн, 152 гахай, 210 хонин мүнөө хүртэжэ байна. Гансал 24 айл (энэнь 4,4 процент) үхэр малгүй.

Хубиин ажахын үйлэдбэрилһэн продукци графигай ёһоор совхоздо гү, али бэлэдхэлэй контородо тушаагдана. Тиин 1989 ондо 990 центнер мяха хүн зон худалдаа, совхозууд 140 толгой үмсын мал худалдажа абаа.

Совет болон ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө эдэбхи үүсхэл гаргагдабал, хубиин ажахы урагшатайгаар хүгжөөгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын районой Үбэр-Зөөхэйн сельскэ Совет хубиин мал харууһалха асуудал зүбөөр шиидхэһэн байна. Хубиин ажахынуудай 210 толгой эбэртэ мал нэгэ гүүртэ болгогдоод, холын бэлшээридэ харууһалагдана.

Республика доторнай таряашанай ажахы хүгжөөхэ талаар һайн жэшээнүүд олон ааб даа. Хэдэ хэдэн районуудта, тэрэ тоодо Баргажанай, Яруунын, Захааминай, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Хяагтын, Ахын, Түнхэнэй районуудта 100 айлда абажа тоолобол, 60 гаран, заримдаа 70 гаран эбэртэ мал тоологдоно. Манай республикада таряашанай ажахынуудай ассоциаци һаяхан байгуулагдаба.

Гэхэтэй хамта хубиин хамһабариин ажахые хүгжөөхэ асуудал олон районуудта муугаар шиидхэгдэнэ. Загарайн, Ивалгын, Кабанскын, Прибайкалиин, Тарбагатайн районуудта энэнь сэхэ хабаатай.

Бүхы юумэндэ эзэн байха гэһэн эрмэлзэл мүнөө хүсэеэ абажа байна. Өөрын гэр, өөрын ажахы, өөрын үйлэдбэрилһэн продукци гэхэ мэтэ нилээд удха шанартай боложо байһые сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэхэ ёһотойбди.

Һүүлэй табан жэлэй туршада хубиин гэрнүүдые барилга хоёр дахин дээшэлээ. Гансал Захааминай райондо дүрбэн жэлэй туршада хубиин 276 гэр ашаглагдаһан байна. Зэдын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй районуудта мүн лэ хубиин гэрнүүд олоор баригдана.

Хуряангыгаар хэлэбэл, нютагай Соведүүд зарим бэрхэшээлнүүдэй дайралдабашье, байрын гэрнүүдые олошоруулха талаар горитой амжалтануудые туйлана. Жэшээлхэдэ, Зэдын районой Үшөөтын сомоной Совет 2000 он хүрэтэр 230 хубиин гэр бариха түсэб табинхай. Энэ зорилгонь нилээд урагшатайгаар дүүргэгдэжэ байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ 30 айл шэнэ гэртэ орожо түбхинөө. Нютагай колхоз гэр баригшадта дунда зэргээр 1300 түхэриг туһаламжа хүргэнэ. Модо хюрөөдэхэ, отолхо, зөөхэ хэрэгтэнь туһална.

Тус сомоной Соведэй газар дээрэ байдаг колхоз кадрнуудаар гүйсэд хангаганхай. Имэрхүү жэшээнүүдые үшөөшье дурдажа болохо байгаа. Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Ахын, Хориин, Загарайн районуудта байрын гэрнүүдые бариха асуудал муугаар шиидхэгдэнэ.

Байрын гэрнүүдые барихаһаа гадна нютагай Соведүүд бусадшье шухала асуудалнуудые шиидхэдэг ааб даа. Жэшээлхэдэ, Захааминай райондо арад зоной барилга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Эхин һургуулиин байра арад зоной хүсөөр баригдаа. Хэрбээ 1985 ондо хуушан һургуулидань 25 һурагшад тоологдодог һаа, мүнөө хоёр дахин олон һурагшад һурана. Мүнөө энэ һургуулияа найман жэлэй һургуули болгохо зорилго урдаа табинхай.

Тэрэшэлэн Түнхэнэй районой Хужарай сомоной Совет социальна барилгада ехэ анхарал хандуулна. Могой-Горхоной һү һаалиин фермын коллективэй үүсхэлээр совхозой хүдэлмэришэд дүрбэн үдэрэйнгөө салин хулһые социальна барилгада зорюулха гэһэн шиидхэбэри абанхай. Энээнэй ашаар хүүгэдэй эмхи зургаануудай материальна бааза бэхижүүлэгдээ. Эдэ болон бусад жэшээнүүд хүн зоной эдэбхи үүсхэлээр социальна олон асуудалнууд шиидхэгдэнэ гэжэ элеэр гэршэлнэ.

Республикын гадаадын экономическа харилсаа холбоон тухай эндэ хэлэлтэй. Дэлгүүрэй экономикын замда гараха үедөө Буряадай АССР уласхоорондын харилсаа холбоо хүгжөөхэ ёһотой болоно. Манай республикын предприятинууд болон организацинууд хариин гүрэнүүдэй компанинууд болон фирмэнүүдтэй холбоо байгуулжа эхилээ. Мүнөө дээрэ гадаадын экономическа харилсаа холбоо 143 предприяти болон организаци хариин гүрэнүүдтэй байгууланхай.

1989 ондо республикымнай 60 предприяти, организаци, колхоз болон совхозууд эд бараагаа хариин оронуудта эльгээнэ. Гэхэ зуура байгша ондо эд бараа хариин гүрэндэ худалдаха хэмжээн доошолхо болоно. Юундэб гэхэдэ түүхэй эд хари гүрэндэ худалдаха хэмжээн дээрэһээ хизаарлагдана бшуу. Жэшээлхэдэ, тиимэ хизаарлалтатай болоһон дээрэһээ үйлэдбэриин «Бурятлеспром» нэгэдэл, Тимлюйн цементын завод, үйлэдбэриин «Бурятмежколхозлес» нэгэдэл, Улаан-Үдын мяханай комбинат 1991 ондо продукцияа худалдаха аргагүй болоно. Эдэ хизаарлалтануудһаа уламжалан, манай республика ерэхэ жэлдэ 665 мянган түхэригэй валюта абангүй үлэхэ юм.

Манай республика бусад гүрэнүүдтэ модо худалдаха арга боломжотой. Гэбэшье 70 процент модон нэгэшье болбосоруулагдангүй худалдагдадаг байна. Хэрбээ модоёо һайнаар болбосоруулжа шадаа һаа, жэл бүри 15 миллион түхэриг олзо оруулха аргатай байнабди гээд урид тоолоһоной ашаар элирүүлэгдээ. Тиимэһээ модоёо тэрэ зандань хариин гүрэнүүдтэ худалдаха ябадалые хорихо хэрэгтэй. Манай республика оптическа шэл хэхэ, электроникодо хэрэглэхэ кварц, мүн кварцева песчанигуудтай гээшэ. Энэ баялиг хариин гүрэнүүдтэ худалдабал, 1 тоннонь 1,5 мянган доллар болохо юм. Тэрэшэлэн байгаалиин бусадшье ашагта малтамалнууд газар доро хэрэглэгдэнгүй байһаар. Захааминай райондо графидай нөөсэ бии. 1 тонно графидай үнэ сэн гадаадын дэлгүүртэ 1,5 мянган доллар болодог гэхэ мэтэ. Имэрхүү жэшээнүүдые үшөөл дурдажа болохо байгаа. 1989 ондо 1 мянган тонно руда, 0,3 мянган тонно графит республикаһаа абаашагдабашье, республикын бюджедтэ нэгэшье түхэриг мүнгэн оруулагдаагүй. Ушар тиимэһээ байгаалиин баялигуудые зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ шухала зорилго мүн.

Манай республика уласхоорондын аяншалга хүгжөөхэ талаар ехэ арга боломжотой. Хэрбээ энэ һалбариин материально-техническэ үндэһэ һууриие хүгжөөжэ шадабал, 1996 ондо 2,6 миллион түхэриг, 2001 ондо 7,2 миллион түхэриг, 2006 ондо 9,7 миллион инвалютна түхэриг олзо оруулагдажа болохо гээд эрдэмтэд тоолоно.

Гэхэтэй хамта санаторно-курортно эмхи зургаануудые хэрэглэхэ талаар мүн лэ нилээд ехэ арга боломжонууд бии. Тус эмхи зургаануудай материально-техническэ үндэһэ һууриие бэхижүүлхэ зорилго бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

Эдэ болон бусад асуудалнуудые шиидхэһэнэй ашаар 1991 ондо 100 миллион түхэригэй элдэб түүхэй эд, материал болон продукци худалдаха, 1998 ондо энэ хэмжээе 150—160 миллион түхэригтэ хүргэхэ арга бии. Гансал иимэ хэмжээнэй худалдаа наймаа эмхидхэжэ шадабал, манай республика дэлгүүрэй экономикын асуудалнуудые урагшатайгаар шиидхэхэ аргатай.

Мүнөө республикын Министрнүүдэй Совет эрдэмтэд болон мэргэжэлтэдэй туһаламжаар гадаадын-экономическа харилсаа холбоое бэхижүүлхэ бодомжо зохёожо байнхай. Тиигэжэ республикын гадаадын-экономическа ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд тодорхойлогдожо байна гээшэ.

Хариин гүрэнүүдтэй хамтын предприятинуудые байгуулха шэглэл баримталнабди. Мүнөө дээрэ совет-хитадай тиимэ хоёр предприяти бүридхэлдэ абтаад байна. Нэгэниинь — медицинскэ хангалга хүргэхэ талаар «Эмчи-Джун-И» гэжэ эмхи, плэйернүүд болон магнитофонно кассетэнүүдые үйлэдбэрилхэ талаар «Интерком» гэжэ предприяти («Теплоприбор» заводтой хамта) байгуулагдаа. Тэрэшэлэн Итали, КНДР, Урда Корей, ФРГ, Бельги, Япон болон Монголтой хамтын предприятинуудые бии болгохо асуудал шиидхэгдэжэ байнхай. Энэ асуудал мүнөө дээрэ урагшатайгаар шиидхэгдэнэ гэхын аргагүй. Юундэб гэхэдэ гадаадын экономическа ажал ябуулга тухай хуули үгы ха юм.

Гадаадын-экономическа ажал ябуулгада хабаадагшадай олошороошье һаань, тэрэнэй ашаг үрэнь, шанарынь үшөөл хангалтагүй байһаар. Хари гүрэнүүдтэ республикын делегацинуудай ошохо ябадалые гуримшуулхаар болоо. Зарим делегацинууд миин лэ аяншалалга хэхэд лэ бусадаг боложо байна. Хариин гүрэнүүдтэ ошоһон делегацинууд ба зарим хүнүүд аяншалгынгаа дүнгүүд тухай тоосохо ёһотой. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гадаадын-экономическа харилсаа холбооной таһагта бүхы мэдээсэл орохо ёһотой гэжэ һанагдана. Тиигэжэ хариин гүрэнүүдтэй харилсаа холбоон гуримшуулагдаха юм.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэ сесси дээрэ республикын экономическын талаар дулдыданги бэшэ байдал, тухай, тэрэ тоодо гадаадын-экономическа ажал ябуулга тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Республикын Верховно Совет энэ талаар зохихо шиидхэбэри абаха бээз.

Манай республикын ажалшад хубилган шэнэдхэлгые хурдадхаха, социально-экономическа хүгжэлтые һайжаруулха талаар политическэ ба

ХАХАД ЖЭЛЭЙ ДҮНГҮҮДЭЙ ДҮҮРГЭЛ

Мүнөө жэлэй түрүүшын хахадта арадай ажахы жэгдэ бэшээр хүгжэбэ. Тэрэнэй байгууламжа хубилгагдажа үргэлжэлүүлэгдэһэн, социальна шэглэлтэй болгогдоһон байгаа гэжэ 1990 оной түрүүшын хахад жэлдэ СССР-эй социально-экономическа хүгжэлтэ тухай СССР-эй Госкомстадай мэдээсэл соо хэлэгдэнэ. Эдеэ хоолой бэшэ арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ ехэ болгогдоо. Ажахы эрхилэлгын мүнөөнэй түхэл янзануудые хэрэглэлгэ үргэдхэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта, экономико гуримшуулагдан һайжаруулагдаагүй. Арадай ажахын хүгжэлтэдэ хүшэр хүндэ байдал һужэрөө. Нёдондо жэлэй түрүүшын хахадта ниитын үйлэдбэриин ургалтын эршэ удаарһан байгаа һаа, мүнөө жэлдэ тэрэнэй хэмжээн ба ашаг үрэ доошолоо. Бүхы шатануудта ажахые хүтэлбэрилгын муудаһан, ажахынууд хоорондын холбоо барисаанай эбдэгдэһэн ябадал, ажалай ба үйлэдбэриин хангалтагүй муу журам, шухала янзын түүхэй эдүүдые, материалнуудые гадаадаһаа худалдажа абалгые хороохо баатай болоһон ябадал экономикодо тохёолдоһон тааламжагүй байдалай шалтаг болоно. Инвестиционно талаар һайн хубилалтанууд болоогүй. Үйлэдбэриин хэмжээнэй бага болоһон дээрэһээ материальна һалбарида ашаг олзо бага болоо, бюджедтэ оруулдаг түлбэринь хороогдоһон байгаа. Продукци бүтээлгэтэй сасуулхада, ажалай түлбэриин ургалта булюу түргэнөөр дээшэлнэ, энэнь эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүр дээрэхи байдалые улам хүшэр болгоо. Мүнгэнэй эмисси ургаа. Арадай хэрэглэмжын эд бараанай ба хангалгын сэнгүүд ехэ болоһон зандаа. Түхэригэй худалдажа абаха арга боломжо доошолоо. Гадаадын худалдаа наймаанай тэнсүүриин илгаа хангалтагүй байһан зандаа.

Нёдондо жэлэй зохихо хугасаатай сасуулхада, мүнөө жэлэй түрүүшын хахадта ниитэ национальна продукт —1 процент, үйлэдбэрилэгдэһэн национальна доход —2 процентээр үйлэдбэриин бүтээсэ 1,5 процентээр доошолһон байгаа.

Түрүүшын хахад жэлдэ 1,9 мянган промышленна предприяти (1,3 миллион хүн), барилгын 150 гаран трест, барилгын 450 шахуу управлени, 23,4 мянган магазин ба ниитын эдеэ хоолой предприяти ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын 178 нэгэдэл, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшан, 1410 ателье, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын мастерской, ниитэ хэрэглэмжын автомобильна транспортын 39 предприяти (230 мянган хүн) арендэ гуримаар хүдэлһэн байгаа. 1990 оной июлиин 1-нэй байдалаар орон дотор таряашадай (фермернүүдэй) 29,5 мянган ажахы хүдэлжэ байба. Мүнөө жэлдэ 121 мянган гектар талмай дээрэ хүдөө ажахын ургамалнууд таригдаа.

Нёдондо жэлэй зохихо хугасаатай сасуулхада, 1990 оной түрүүшын хахад жэлдэ кооперативуудта хүдэлдэг хүнүүдэй тоо 1,7 дахин олон болоһон, 30 миллиард шахуу түхэригэй продукци (хүдэлмэри, хангалга) үйлэдбэрилэгдэһэн байгаа. Хубиин ажал хэдэг хүнүүдэй тоо 0,5 миллион болобо.

1990 оной гүрэнэй бюджедэй дуталдалга 60 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдоһон юм. Байгша оной табан һарын олзотой сасуулхада, гүрэнэй бюджедэй гаргашанууд 9,1 миллиард түхэригөөр ехэ болоно. Союзна бюджедтэ 19,4 миллиард түхэриг дуталдана, союзна республикануудай бюджедүүдтэ 10,3 миллиард түхэриг дуталдана. Июлиин 1-нэй байдалаар гүрэнэй дотоодын үри шэри 460 миллиардһаа дээшэ түхэриг болобо.

Түрүүшын хахад жэлдэ арадай ажахыда (хүдөө ажахын эмхи зургаануудые, Госстрахые, эд хэрэглэгшэдэй кооперацие оруулангүй) 102,8 миллиард түхэригэй ашаг олзо оруулагдаһан байна. Энэнь нёдондо жэлэй хэмжээнһээ 4,2 миллиард түхэригөөр (3,9 процент) бага. Промышленна предприятинуудай ашаг олзо 63,0 миллиард түхэриг болоо гэхэ гү, али энэнь 1989 оной түрүүшын хахад жэлэйхиһээ 3,8 миллиард түхэригөөр бага. Социальнаһаа бэшэ бүхы комплекснуудта ашаг олзо бага болобо.

Июниин 1-нэй байдалаар гүрэнэй бюджедэй олзо оршын талань 183,9 миллиард түхэриг (түрүүшын хахад жэлэй түсэбэй 80,9 процент) болобо. Январь, июнь һарануудта гүрэнэй предприятинууд болон эмхи зургаануудай ашаг олзоһоо 55,4 миллиард түхэриг (түрүүшын хахад жэлэй түсэбэй 93,7 процент) бюджедтэ оруулагдаа. Энэнь нёдондо жэлэй зохихо хугасаатай сасуулхада, 2,4 миллиард түхэригөөр бага. Эрьесэһээ 60 миллиард түхэриг налог түрүүшын хахад жэлэй түсэбэй 102,9 процент бюджедтэ оруулагдаа. Энэнь нёдондо жэлэй түрүүшын хахадайхиһаа 5,6 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 10,4 процентээр ехэ.

Табан һара соо гүрэнэй бюджедэй гаргашанууд 193,0 миллиард түхэриг (түрүүшын хахад жэлэй түсэбэй 79,9 процент) болоһон байна. Арадай ажахыда хэгдэһэн гаргаша 38 процент, эрдэм ухаанда —2, социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудта —33, оборонодо —16, хуули хамгаалха зургаануудай хүтэлбэридэ ба барижа байлгада —3, гадаадын экономическа ажал ябуулгада мүнгэ һомололгодо —5 процент болоһон байгаа.

1989 оной түрүүшын хахадай хэмжээнтэй сасуулхада, мүнгэ гаргалга 9 процентээр ехэ болоо.

Хүн зоной мүнгэн олзо доход 300,4 миллиард түхэригөөр ехэ болоһон, 1989 оной январь-июньтэй сасуулхада, 12,9 процент (жэлэй түсэбүүдээр 7,1 процентээр хараалагданхай) нэмэһэн байна. 1990 оной түрүүшын хахад жэлдэ арадай ажахыда хүдэлдэг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дунда зэргын салин 257 түхэриг болобо. Нёдондо жэлэй зохихо хугасаада 236 түхэриг байгаа. Колхознигуудай ажалай түлбэри тус тустаа 187 ба 166 түхэриг болоно.

Гүрэнэй бюджедһээ мүнгэ һомолхо хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһэнэй ашаар үнгэрһэн хугасаада Хойто зүгэй экономическа райондо, Алас-Дурна хизаарта, Сибирьтэ, Казахай ССР-тэ ба бусад зарим нютагуудта оршодог библиотекэнүүдэй, клубай эмхи зургаануудай, музейнүүдэй болон выставкэнүүдэй; гүрэнэй арбитражай зургаануудай; нүүрһэнэй, сланецай промышленностиин ба шахтын барилгын, мүн бусад зарим хүдэлмэрилэгшэдэй салин ехэ болгогдоһон байгаа. Хэрэглэмжын ниитын жасаһаа хүн зон 93 миллиард түхэригэй түлбэри ба хүнгэлэлтэ абаа. Энэнь нёдондо жэлэй түрүүшын хахадайхиһаа 7,4 миллиард түхэригөөр ехэ.

Эд бараа худалдажа абалгада, хангалгада (хэрэглэмжын гаргашанууд) хүн зоной хэһэн гаргаша 14,2 процентээр нэмэбэ. Нёдондо жэлэй зохихо хугасаатай сасуулхада, эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдажа абалгада хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай бүлэнэрэй гаргашанууд 5 процентээр, колхознигуудай бүлэнэрэй—7 процентээр, эдеэ хоолой бэшэ эд бараа худалдажа абалгада тус тустаа 17 ба 13 процентээр нэмэһэн байна.

Түрүүшын хахад жэлдэ эд бараанай ба хангалгын сэнгүүд нэмэжэ, 102,8 процент болобо. Эдеэ хоолой бэшэ эд бараанай сэнгүүд 5 процентээр нэмээ, бүхы янзын эд бараанай сэнгүүд нэмээ.

Эдеэ хоолой олонхи зүйлнүүдэй гүрэнэй сэнгүүд хубилаагүй. Гэхэ зуура, хартаабхын, овощой, үрэ жэмэсэй сэнгүүд хараа байса нэмээ. Бүхы дээрээ эдеэ хоолой зүйлнүүдэй сэнгүүдэй индекс 101 процент болобо. Нёдондо жэлэй зохихо хугасаатай сасуулхада, колхозой дэлгүүрэй сэнгүүд 18 процентээр нэмэһэн байна.

Июлиин 1-нэй байдалаар

СССР-эй Нев...
эмхи зург...
оруулһан мүн...
ард түхэриг б...
лэй эхинэйхи...
түхэригөөр ех...
июнь һарануу...
жада байһан м...
ехэ болоһон б...
1990 оной ию...
далаар ороной...
нүүд 164 ми...
хүн болобо. ...
бүхы һалбари...
лион хүн хүд...
ажахыда хүдэ...
радаг бэшэ аж...
хүн зоной тоо...
дээшэ болоно.
Зарим союз...
нуудта нацин...
ба социально-...
ришэлдоонэй...
дээрэ январь-...
нуудта забасто...
ложо, олон хүн...
раагүй дээрэһ...
хыда 9 миллио...
дагдаһан бай...
һарануудта...
үсөөрбэшье, т...
жэлдэ бүхыдөө...
хүн-үдэр алда...
Энэнь үдэр б...

КПСС-эй республиканска комитедэй VIII пленум

…УБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЫЕ ЗАЛАН ШУУД БЭЕЛҮҮЛХЭ

[illegible] хы шатын партийна комитедүүд, хүн зоной манай партийна съездын хараа замые шэлэхын тула ехэ хүсэ, оролдолго гаргаха зэргэтэйбди.

ЦЫБИКОВ Б. Ц.— Яруунын районой «Дружба» колхозой парткомой секретарь:

— Партийна эхин организациин секретаряар арба гаран жэлэй туршада хүдэлхэ зуураа түрүүшынхиеэ иимэ ехэ суглаанда, КПСС-эй обкомой пленумдэ хабааданаб. Энэ ушарые ба намда обкомой пленумэй ендэр дээрэhээ үгэ хэлэхэ арга боломжо олгоhониие би манай партийна системэдэ хубилалтанууд эхилээ гээд сэгнэнэб. Парткомуудай ба партбюронуудай, эхин организацинуудай секретарьнар (энэ зал соо тэдэнэр олоор hууна гээд бодомжолноб) намайе дэмжэхэ байха.

Энэ амар заягүй, хүлгөөтэй үе сагта хүдэлхэнь хүшэр болоо. Хүдөө нютагта амгалан тайбан, томо хотонуудhaa, митинг үнгэргэдэг талмайнуудhaa холо даа гээд hанамжалжа болохогүй. Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдhээ элдэб мэдээсэлнүүдые манайшье хүнүүд уншана. XXVIII съездын үедэ эдэнэрнай телевизор ходо харадаг, радио шагнадаг, газетэ, журналнуудые анхаралтайгаар уншадаг ба коммунистнуудтай ходо уулзадаг, hанамжануудаараа хубаалдадаг байгаа. Түрүүшээр партиингаа хуби заяан тушаа ехээр hанаата болодог hэмди. Хубилган шэнэдхэлгын хэрэгые hаатуулхаяа hанагшад манда бии байна, гэбэшье агуу ехэ хубилалтануудай эхи ойлгоhон, дэмжэhэн ёhотой коммунистнууд мүн лэ бии. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретаряар СССР-эй Президент М. С. Горбачевой hунгагдахада, хамта баярлаа, зарим нүхэдэй Коммунис партиhаа гараха тухай хэлэхэдэнь, хамта голхороо бэлэйбди. Хубилган шэнэдхэлгэдэ ба КПСС-эй XXVIII съездын «Энэрхы ёhото, демократическа социализм тээшэ» гэhэн программна мэдүүлгэдэ эсэргүүсэхэ hанал бодолтой делегадууд яагаад тиимэ томо хотонуудые, парторганизацинуудые түлөөлнэ гээшэб гээд hанахада, hанаага зобомоор байгаа hэн. Коммунистнууд болон хүдөөгэй бүхы зон КПСС-эй XXVIII съездын «Таряашадай байдал тухай ба КПСС-эй аграрна политикые яажа бэелүүлхэ тухай» резолюциие дэмжэлгээр угтаа. Одоошье хүдөөгэй партийна эхин организацинуудта түсхай анхаралай хандуулагдахадань, тэдээндэ ехэ эрхэ түлөөлэлгэ үгтэжэ байhандань, тэдэнэй секретарьнарай hанамжануудые шагнаhандань баяртайбди. Эдэ бүгэдые бодотоор бэелүүлхэ гээшэ мүнөө эгээл шухала.

Энэ политическэ тэмсэлдэ [illegible] коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ арга боломжо үгы, партида шэнэ гэшүүдые абахань ехэ бэрхэтэй. Жагсаалыемнай олошоруулха арга боломжо гээд ВЛКСМ-ые тоолодогбди, харин тэдэнэр партида орохо зууршалгануудтай оройдоошье хүдэлөөгүй, минии hанахада, хүдэлхэеэ байнашьегүй.

КПСС-эй шэнэ Уставай бии болоhоной удаа партида абалга ехэ хүнгэрбэ. Урдань партида орожо байhан хүниие цеховэ партийна организациин суглаан дээрэ абажа, парткомой заседани дээрэ баталжа, удаань ВЛКСМ-эй райкомой бюродо, фото-зураг буулгадаг, партбилет гү, али кандидадай карточка барюулгаар хизаарладаг байгаа. Протоколhоо буулгабари, зууршалганууд гэхэ мэтын юумэн тухай хэлэнэшьегүйб.

«Партийна эхин организаци өөрынгөө бүридэлдэ партийна бүлэгүүдые ба цеховэ организацинуудые байгуулха аргатай. Тэрэнэй шиидхэбэреэр цеховэ организацинуудта, эхин организацинуудта КПСС-эй гэшүүндэ абаха эрхэ түлөөлэлгэнүүд үгтэжэ болохо» гээд КПСС-эй Устав соо бэшэгдэнхэй. Партида абаха ба гэшүүдые зэргэhээнь гаргаха эрхэтэй цеховэ парторганизацинууд хэды коммунистhaa бүридэхэ ёhотойб — энэнь ойлгосогүй. Бидэндэ 10 коммунисттай, 30 коммунисттай цеховэ парторганизацинууд бии, 7 коммунистhaa бүридэhэн цеховэ парторганизаци байгуулхаяа байнабди — хаанань партида абалга байха ёhотойб, мэдэнэгүйб.

Хуушан Уставай ёhоор хүдөө ажахыда 50 коммунистhaa бага бэшэ бүридэлтэйгөөр парткомууд байгуулагдадаг hэн, харин шэнэ Уставай ёhоор эдэ хизаарлалтанууд болюулагданхай. Энэ ушар партийна организациин бүридэл байгуулгые хүшэр болгоно.

Манай колхозой партийна организацида КПСС-эй 95 гэшүүн тоологдоно, 5 цеховэ партийна организаци бии юм. Эдэ хадаа 5 отделенидэ, МТМ-дэ, автопаркда ба управленидэ бии болоно. Гадна Мужыхын хоёр hургуулида партийна организацинууд бии. Манай эндэ хамтадаа 120 коммунист ажаhууна. Хүдэлдэг газараараа нэгэдэхэ ёhо гуримыень цеховэ партийна организацинуудта үлөөгөөд, нэгэдэмэл партийна суглаан дээрэ коммунистнууд хамтарха гэжэ шиидхээ юм. Нютагай хүгжэлтын социальна, соёлой, спортын асуудалнууд, үзэл сурталай ба ниитэ-политическэ хүдэлмэри хамтын хүсөөр ябуулагдаха зэргэтэй бшуу.

Съездын шиидхэбэринүүд КПСС-эй райкомой ба обкомой туhаламжаар, партийна эхин организацинуудай хүсөөр бэелүүлэгдэхэ гээд бидэ батаар ойлгонобди. Хүдэлмэриин алишье участогто — Со- [illegible] эмхидхэлэй, партийно-политическэ, үзэл сурталай хүдэлмэреэр хангаха хэрэгтэй.

Соведүүдэй засагаа гартаа абажа, шэнэ экономическа hанал бодолой мүндэлжэ байhан, ажахын шэнэ гуримда хүдэлжэ шадаха кадрнуудые бэлэдхэлгэдэ нүлөөлгын эрхэ байдалда партиин экономическа политикые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалга гээшэ партийна организациин, коммунист бүхэнэй нангин уялга гээд би тоолоноб.

В. Ф. КОНДРАТЮК, Зэдын комбинадай Холтоhоной уурхайн хүдэлмэришэн:

— Мүнөө партийна комитедүүдэй үүргые ондоо болгохо тухай хөөрэлдөөн гарана. Минии hанахада, партиин райком хадаа шиидхэгдээгүй асуудалнуудта зохихо шиидхэбэри бэдэрдэг түб болохо зэргэтэй. Иимэ түб болоhон хойноо дүй дүршэлтэй, ажабайдалай шухала асуудалнуудаар заабари үгэдэг зургаанай үүргэ hайнаар дүүргэхэ ха. Тиихэдэ тэрэнэй хүдэлмэриие эрдэм ухаанай талаар хангаха шухала. Энэ мэтын элдэб аргаар партиин райком өөрынгөө үүргэ, нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ аргатай.

Интернациональна хүмүүжүүлгэ мүнөө угаа удхатай болоо. Уурхайдамнай, предприятидамнай элдэб үндэhэ яhатан ажалладаг юм. Бултадаа эбтэй этэй, үлүү булуу үгэ гаргангүй ажалладаг, хамта ажаhуудаг гээшэбди. Тиигээшье hаа, минии hанахада, бэе бэеынгээ ёho заншалнуудые, элдэб гуримуудые муугаар мэдэнэ хабди. Саашадаа элдэб үндэhэ яhатанай хоорондоо эбтэй ажаhуухын тулада манай нютагта ажаhуудаг арадуудай түлөөлэгшэдэй ёho заншалнууд тухай брошюрануудые гаргажа, олоной дунда дэлгэрүүлхэ байгаа. Ямар нэгэн арад өөhэдынгөө ёho заншалнуудые hайнаар мэдэжэ, тэрэнээ наринаар сахидаг байхадаа, ондоо арадай ёho заншалнуудые ойлгодог, хүндэлдэг болохо жэшээтэй.

Арадай депутадууд тухай хэдэн үгэ. hунгалтын үнгэрhөөр яhала саг үнгэржэ байна. Алишье шатын Соведэй арадай депутадуудай хэжэ байhан хүдэлмэри оройдоо харагданагүй. Эдэмнай Соведэйнгээ сесси дээрэ шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсээд лэ, hунгагшадтаяа уулзахаяа, тэдэнэй ажабайдалаар hонирхохоёо мартана хаш. Хэрбээ ямар нэгэ хүдэлмэри ябуулжа байгаа hаа, хүн зоной дунда ябажа, уулзалгануудые үнгэргэжэ байха hэн. Тиигэбэлнь hунгагшад тэдэнэй бодотоор хэжэ байhан ажалые хараха аргатай болоно.

Мүнөө республикымнай арадай ажахыда экономическа элдэб түхэл маягууд, онол арганууд нэбтэрүүлэгдэнэ. Гадна элдэб кооперативууд бии болоно. Харахада, зарим кооперативууд эхэ хүсэгүй аад, [illegible]

А. Б. БОРОНОЕВ.— Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын отделениин даагша, КПСС-эй XXVIII съездын делегат:

— Съездын үнгэрhэн хойно [illegible] ранабди. Хэр зүб байгааб гэжэ түүхэ сэгнэнэ ааб даа. Минии hанахада, съездын удха шанар иимэ:

Нэгэдэхеэр. Хамтын зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө демократиин ёho гуримуудта үндэhэлэн партиин нэгэдэлгэ болоно. Хоёрдохёор, политическэ удха шанараараа тон зүб программна мэдүүлгэ абтаа. Гурбадахяар, КПСС-эй шэнэ Устав болон шухала асуудалнуудаар резолюцинуудые абалга болоно. Дүрбэдэхеэр, союзна республиканудай Компартинуудай нэгэдэхи секретарьнарые Политбюродо оруулhаниинь айхабтар ехэ удха шанартай. Тэрэшэлэн партиин съездын делегадуудта даалгабари үгэлгэ болоно.

Тиин мүнөө эдэ шиидхэбэринүүдэ хэрэг дээрэ бэелүүлхэ тон хүшэр шата эхилбэ. Съезд дээрэ баталагдан абтаhан шиидхэбэринүүдэй аалиханаар ажабайдалда нэбтэрүүлэгдэжэ эхилхэдэ, хүн зон партидамнай шэнээр этигэхэ болоно бшуу.

Эмхидхэлэй-партийна ба үзэл сурталай хүдэлмэри тухай. Хүтэлбэрилхы органуудые байгуулга, аппарадай тоо тодорхойлго тухай элидхэл соо хэлэгдээ. Партийна эхин организацинуудай хүдэлмэри эдэбхижүүлхын тулада КПСС-эй райкомуудай дэргэдэ секретарьнарай совет эмхидхэхэ хэрэгтэй. Гадна коммунист бүхэнэй, парторганизаци бүхэнэй партиин ниитэ шиидхэбэринүүдые абалгада хабаадалсалга хангаhан гурим зохёохо шухала. Жэшээнь, манай парторганизациин суглаан дээрэ шухала асуудалнууд табигдадаг юм. Суглаанай протоколнууд райкомуудта оройдоо шэнжэлэгдэдэггүй гэжэ ажаглахаар. Юундэб гэхэдэ, бидэнэй табиhан эрилтэнүүдтэ ямаршье харюу үгтэдэггүй бшуу. Эхин организациин абаhан шиидхэбэриин тоогдодоггүй байхада, хүн зон партида этигэхээ болино, hонирхолынь буурана. Тиимэhээ хэдэн дурадхал оруулнаб.

Нэгэдэхеэр, партиин обкомдо хүдэлмэрээ гүйсэд ябуулха аргатай үзэл сурталай таhаг бүридүүлхэ. Партийна, эрдэмэй ба hуралсалай зургаануудта байгуулалтыень богони болзорто хубилгаха. Партиин райкомуудай ба обкомой бүридэлдэ социологуудые болон психологуудые оруулха. Партийна хэблэлэй аша үрэ дээшэлүүлжэ, добтолхы шэнжэтэй болгохо. Соёлой ба искусствын эмхи зургаануудта хүдэлдэг коммунистнуудаар дамжуулан, партийна нүлөө дээшэлүүлхэ. Үзэл сурталай аша үрэтэй хүдэлмэригүйгөөр, тэрэнэй үүргэ нүлөөгүйгөөр партияа шахардуу байдалhaa гаргажа шадахагүй хабди.

Социальна hалбари тухай хэдэн үгэ. Энэ hалбари экономикотой, политикатай нягта холбоотой гээшэ. Медицинын, гэгээрэлэй ба социально-соёлой hалбаринуудай гэгдэнги байдал бидэнэй өөhэдын тулюур анхаралые харуулна. Сэхыень хэлэхэдэ, элүүрые хамгаалга айхабтар хүндэ байдалда байна. Медицинскэ техникээр, эм домоор хангалга хэлэшэгүй муу. Харин материально-техническэ үндэhэ hууринь hула зандаа байhаар. Шэнэ барилганууд удаанаар хэгдэнэ. Жэшээнь, Улаан-Үдэ хотодо психиатрическа больница 15 жэл соо, республиканска больницын нюдэ аргалдаг корпус 10 гаран жэл соо, Ильинкэдэ хүүгэдэй туберкулезно сачатории барилга арбаад жэл соо үргэлжэлж байна.

Медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлhэн бага юм. Манай hалбариин хүдэлмэрилэгшэдэй дунда зэргын салин хүлhэн 73 түхэриг 40 мүнгэн болоно. Энэмнай ороной арадай ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй салинhaa 8-9 дахин бага болоно бшуу. Энэ баримтада бидэнэй социальна талаар ямаршье хамгаалгагүй байhан ушарые нэмэхэдэ, бидэнэй байдалые ойлгохо байхат. Эдэ бүгэдэhөө уламжалхада, медицинскэ эмхи зургаануудта дунда ба доодо шатын хүдэлмэрилэгшэдэй илангаяа ехээр дуталдадаг ушар ойлгосотой болохо байха. Буряадай элүүрые хамгаалгын шахардуу байдалhaa гараха ямар арга замууд бии гээшэб?

— Валова продукциин 9 процентhээ доошо бэшээр бюджетнэ hомололго хэхэ;

— республикын хүн зониие эм домоор, эмшэлэлгын хэрэгсэлнүүдээр хангаха, медицинскэ аппаратура, нэгэ дахин хэрэглэгдэдэг шприцнүүдые абаха талаар хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй;

— элүүрые хамгаалха экономическа ба социальна түсэб соо 10 процент капитальна hомололго хэхээр хараалха. Тиигэжэ элүүрые хамгаалгын материально-техническэ баазын хүгжэлтэдэ, гэр байра, хүүгэдэй зургаануудые, санатори-профилакторинуудые, социальна бусад объектнүүдэй барилгада тэрэ мүнгэ гаргашалха;

— «Эмшэнэй гэр» барилгын проектно-сметнэ документаци 1991 ондо хэхэ;

— КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй 1986 оной октябриин 16-да баталан абаhан 1240-дэхи тогтоолтой зохилдуулан, элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлhые шата шатаар дээшэлүүлгые 1990 ондо дүүргэхын тула нэмэлтэ мүнгэ бэдэрхэ.

Элүүр энхэ хадаа ороноймнай эрхэтэдэй гол баялиг байха ёhотой гэжэ батаар этигэнэб. Дээрэ дурдагдаhан асуудалнуудые удааруулангүй шиидхэхэ бэзэ гэжэ найданаб. Бидэнэй, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй дурадхалнуудые КПСС-эй обкомой пленум ойлгожо, дэмжэхэ бэзэ гэжэ хүсэнэбди.

А. К. ТУЛОХОНОВ.— Буряадай эрдэмэй түбэй президиумэй түрүүлэгшын орлогшо:

— Бидэ бүхы юумэнhээ ходо гээгдэжэ ябадагбди. Энээн тухай хэлсэдэгшье hаа, гээгдэhээр зандаабди. Тиимэhээ манда мэдэрхээр хубилалтанууд болоногүй бшуу.

Экономикые абажа үзээбди. Хүршэ Шэтын область сүлөөтэ экономическа зоно болохо байна. Тиихэдэнь бидэ hаял хөөрэлдэжэ эхилбэбди. Сэхыень хэлэхэдэ, манда өөрынь юуншье үгы. Түмэр зам, шулуун нүүрhэн, ондоошье ашагта малтамалнууд Эрхүүдэ мэдэлтэй. Алтамнай Шэтэдэ мэдэлтэй. Тиихэдэ Москвада мэдэлтэй предприятинууд үсөөн бэшэ. Гансал Байгал далай манай гэн гэhээ, Эрхүүгэй албан зургаанууд тэрэниие мэдэлдээ абажархиhан байна. Иимэ байдалтай байхадаа, республикымнай экономико саашадаа яагаад хүгжэхэ болоноб?

Үшөө хэлэхэ иимэ нэгэ зүйл байна. Республикымнай хүсэл эрмэлзэл тоогдоногүй. Илангаяа элдэб томо барилганууд мантай хэлсэгдэнгүй эхилэгдэнэ. Могзон—Уоян замаар түмэр замай лини бариха зүбшөөл хэн үгөө юм?

СССР-эй Президент М. С. Горбачевой тээмэндэ Америкээр ябахадань, тэндэхи Мичиган штадай байгаали хамгаалдаг эдэбхитэйшүүл тэрээндэ хандажа, Буряад орондо экологическа аюулгүй байдалай уласхоорондын түб байгуулая гэжэ дурадхаhан байгаа. Энэ дурадхалыень ороноймнай Президент hайшаажа, hайшаажа, тэрэниие буруушаахагүй байhанаа мэдүүлhэн юм. Энээн тухай Ник Смидэй бэшэг бии.

Республика соохи байдалые хаража үзэхэдэ, республикын хүтэлбэрилэгшэдтэ — Леонид Васильевичта, Владимир Бизьяевичта ажалшаднай, коммунистнууднай этигэнэ гэжэ ажагланабди. Зүгөөр шанга ябуулгануудые хээгүйдэ энэ этигэл найдабари хабарай саhан мэтээр бага боложо байна гэжэ сэхэ хэлэлтэй.

А. П. КАЛАШНИКОВ, Мухар-Шэбэрэй районой Лениниэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой:

— Мүнөө тохёолдоод байhан байдалhaa яагаад гарахабибди гэжэ элидхэл соо, мүн хэлэгдэhэн үгэнүүд тон үсөөн хэлэгдэбэ. Ерэхэ жэлээ, ерээдүйгөө харахада, юумэн hайжарха бэшэ, харин бүри муу болохо хэбэртэй. Тиимэhээ хэндэ машина үгэхэб, хэды шэнээн сэн тогтоохоб гэхэ мэтын шиидхэбэринүүдые партиин обком абахадаа, hайн юумэ хэнэгүй гэжэ hананаб. hаяхан би Россин Агропромышленна нэгэдэлэй комиссида ошожо ерээб. 1991 онhоо хүсэндөө орохо газар, үнэ сэнгүүд тухай хуулинууд тушаа тэндэ хөөрэлдөөн болоо. Газар тухай гэбэл, иимэ хоёр асуудал гарана: колхоз, совхозуудые яагаад тарааха арга олдохоб гэжэ. Энэ асуудалые дахинаа зүбшэн хэлсэжэ, аграрник-депутадуудтай хөөрэлдэхэ гэлсээбди. Тиихэдэ хүсэндөө ерэхэ жэлдэ орохо үнэ сэнгүүд тухай асуудал. Би нэгэ тоо дурдахам. Гараха жэлдэ тарган үхэрэй мяха амидын шэгнүүрээр 5 түхэриг 30 мүнгэн хүрэтэр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана. Тиихэдээ дэлгүүр дээрэ нэгэ килограммынь 9-10 түхэригөөр худалдагдаха болоно. Энэ асуудалые яагаад шиидхэлтэйб? Владимир Бизьяевичай хэлэhэн үгэ шагнахада, энэ асуудалда шиидхэбэри олоогүй байна хэбэртэй. Минии hанахада, уhанда шэнгэжэ байгша өөhэдөө өөhэдыгөө абарха ёhотой ха.

Хэмжээнүүд хэрэгтэй. Бидэниие хэн үбдэг дээрэмнай hуулгааб? Город. Тиигэжэ булта ойлгонобди. Зүгөөр мүнөө юун болоноб. Ерэхэ жэлhээ хүсэндөө орохо шэнэ сэнгүүдые харахада, 1989 онойхиhoo hураггүй ехэ байна. Харин промышленностиин гаргаhан продукциие таряашад хэр хэрэглэнэб гэжэ харахада, hөөл ехээр гэхын аргагүй. Тиигээд байхадань, хүдэлмэришэдэй салин хүлhэн, тэдэнэй ажаhуудал таряашадта орходоо, нилээд hайн. Юун болоно гээшэб, машина абахын тула мяха тушааха хэрэгтэй гээшэ гү? Энээниие зүбшөөбэ гэлэйбди. Хэрбээ бидэнэй —зүбшөөгөө хада хүдэлмэришэд ажалайнгаа үдэрые hунаажа, хүдөөгэйхидтэ гэжэ зорюута продукци гаргадаг болог лэ. Тиин иимэ аргаар бидэ хамжахабди.

Хонин ажалай продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлhэнэй түлөө нэгэдэхи hуури эзэлhэн колхоздо «Волга» автомобиль шан үгэхэ тухай Министрнүүдэй Соведэй тогтоол февраль hарада гараа hэн. Манай ажахы нэгэдэхи hуури эзэлээ. Дүнгүүдэй согсологдожо тунхаглагдаhаар хахад жэлhээ үлүү саг үнгэрбэ. Теэд тэрэ «Волга» оройдоошье харагданагүй.

Тугаархана хэлэhэн газар тухай асуудалдаа дахин бусаhууб. Газар хадаа манай ажамидаралай эхин мүн. Теэд эзэниинь хэн болохоб? Арад гэнэбди. Мүнөө газар дээрэ хэн ажал хэнэб? Эндэ хүн зоной hонирхолые хүгжөөхэ хэрэгтэй. Яагаад? Городто ажаhуудаг олохон хүдэлмэришэд өөрынь газартай болоо hаа гэжэ үнинэй хүсэдэг гээшэ. Город соо үгтэhэн дүрбэн сотко газар дээрэ юун ургаха юм? Магад манай газарhaa заримыень таhалжа үгөө hаа, яаха юм? Бидэндэл аша туhатай байха бэшэ гү. Жэшээнь, өөhэдтөө хартаабха тариг лэ. Зүгөөр хүнэй психологи гээшэ hонин даа. Колхоз ерэжэ, куузикугай бог үбhэ түүгыш гэжэ городой хүниие гүйгаа hааш, юунэй түлөө тэндэ ажал хэхэ хүмбиб гэхэ. Тэрэ хүндэ өөрынь газар үгэбэлтнай, ажалдаа тад ондоогоор хандаха.

Эндэ юун тухай хэлэхээ hананабши гэхэдэ, бидэ өөhэдынгөө баялигые, эрхэнүүдые тодорхойлхо ёhотойбди. Тиигэжэ республика тушаа хэлэнэб. Нимаевай заводто бүтээгдэhэн продукци республика соогоо үлэнэгүй — хуу газаа тээшэ гаргагдана. Түрэл нютагайнгаа патриот байха хэрэгтэй. Эндэ ажаhуугаа хадаа өөрынгөө арадые заабол ханга. Гэхэ зуура нүхэр Кравцов гү, али нүхэр Нимаев предприятидаа байhан продукциhaa манда юушье үгэнэгүй. Харин манай продукци иишэ город руу асаргадана.

Үшөө нэгэ асуудал. Манда юун байнаб, тэрэнээ хилын саана худалдаха эрхэ бидэндэ үгтэнхэй. Худалдажа олоhон мүнгөөрөө эхэнэрэй оймhо, үмдэ абаха бэшэ, харин технологи худалдажа абаха хэрэгтэй. Зүгөөр тиимэ юумэн манда үзэгдэнэгүй. Энэ асуудалые хаража үзэхыень партиин обкомдо хандаа hэм. Хэрэг дээрээ болоходоо, өөhэдынгөө эрхэ хэрэглэхэ аргагүй болоод байнабди. «Одон» мантай хүршэ оршодог юм. Тэндэ ойрохоно шулуун нүүрhэнэй уурхай хүгжэжэ байна. Харахадаш, партиин обкомой нэгэдэхи секретарьhaa, В. Б. Сагановhaa эхилээд, булта тиишээ ошохо. Булта «Одониие» алад гараад ябашаха. Энэ жэлдэ тус совхозhoo 50 хүн гаража ошоо. Тиин тэндэ ажал хэхэ хүн үгы боложо байна. Хурьгадаа илгаха [illegible] гэхэдэ, энэ хүдэлмэридэ хүн олдохогүй. Клубынь hандаранхай, Сэхыень хэлэхэдэ, амбаар. hууриндань ажаhуухын аргагүй, ямаршье эрхэ байдал үгы. Хүдөө нютагтаа иимэ хандасатай байхадатнай эзэн ёhоор хандана гэжэ хэлэжэ болохоор юм аал?

К. П. АЛЬЦМАН, Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай директор, Социалис Ажалай Герой:

— Нүхэр Калашниковай хэлэhэн үгые дэмжэхыем зүбшөөгыт. Өөр тухай түрүүн хэлэhүүб. Манда продукци бии. Зүгөөр хэды шэнээн продукцияа Буряадтаа үлөөхэ ёhотойбибди? Манда иимэ захил республикын Нютагай промышленностиин министерство хэдэг юм. Хэлэhэн соонь хэрэгтэй продукцияа эндээ үлөөгөөд, бэшыень саашань ябуулнабди.

Хамжалга тухай. Би Калашниковые зүбшөөнэб. Үнэхөөрөөшье предприятинуудай директорнууд сугларжа, энэ асуудал зүбшэхэ байгаалди. Мүнөө иигэжэ хамжаагүй hаа, саашадаа яагаадшье ажаhуухамнай мэдэгдэнэгүйл. Тиигэжэл хэлэхээ hанаа hэм.

* * *

Партиин обкомой нэгэдэхи секретарь Л .В. Потапов түгэсхэлэй үгэ хэлэжэ, пленумдэ хабаадагшадай асуудалнуудта харюусаhан байна.

…МАР БЭ?

[illegible]

дондо жэлэй январь-июнь hаранuудайхиhaa 0,6 процент ехэ. Түмэр замай транспортаар хүнүүдые зөөхэ гүрэнэй захил 100,9 процент, авиационно—103,3 процент дүүргэгдээ. Пассажирнуудые хангалга hайжарнагүй. Транспорт дээрэ гэнэ үсал олошорно.

hомололгын бүхы газарнуудhaa дүн хамта 43,8 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай 670 мянга гаран квартира баригдаа. Нёдондо жэлэй энэл хугасаатай сасуулхада, гэр байра ашаглалгада оруулалга 2,9 миллион дүрбэлжэн метрээр гэхэ гү, али 6 процентээр бага болобо. hургуулинуудые, hургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые, техническэ мэргэжэлэй училищинуудые, Больницануудые, [illegible] клубуудые ба соёлой байшангуудые бариха жэлэй программа дүрбэнэй нэгэ хубиhaa багаар дүүргэгдэhэн байна.

4,2 миллион хүн хүсэд бэшэ дунда эрдэмтэй, юрэнхы эрдэмэй hургуулинуудай 2,5 миллион hурагшад дунда эрдэмтэй болоо. Техническэ мэргэжэлэй училищинуудта 2 миллионhoo дээшэ хүбүүд, басагад мэргэжэлтэй болоhон байна. Дээдэ ба түсхай дунда hургуулинууд арадай ажахыда 1,9 миллион мэргэжэлтэдые бэлдэбэ.

Нёдондо жэлэй зохихо хугасаатай сасуулхада, стационарнуудhaa агаарай дайдада хорото бодосуудые хаялга 1,9 миллион тонно гэхэ гү, али 7 процент шахуу болоhон байна. Гэхэ зуура, 10,2 мянган предприяти агаарай дайдада 1,4 миллион тонноор ехэ хорото бодосуудые хаядаг болоо. Олохон нуур сөөрэмүүдэй байдал үндэhэ баримтатайгаар hанаа зобооно.

Январь-июнь hаранuудта 1,3 миллион гэмтэ ябадал бүридхэлдэ абтаа. Энэнь нёдондо жэлэйхиhээ 14,6 процентээр ехэ. Гэбэшье нёдондо жэлэй энэ хугасаатай сасуулхада (32.1 процент), мүнөө жэлэй ургалтын эршэ доогуур, бүхы шахуу регионуудта гэмтэ ябадал олошорно.

Нёдондо жэлэй түрүүшын хахадтай сасуулхада, промышленна үйлэдбэриин юрэнхы хэмжээн 0,7 процент бага болобо. Хараалагдаhанай ёhoop сэрэгэй продукци үйлэдбэрилгын хэмжээе бага болголго, мүн оборонно промышленностиин зарим предприятинууд болон үйлэдбэринүүдэй ондоо шэглэлтэй болгогдожо, дотоодын хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилдэг болоhониинь мүнөө жэлдэ промышленностиин хүдэлмэриин дүнгүүдтэ нүлөөлөө. Түрүүшын хахад жэлдэ оборонно hалбаринуудта эдеэ хоолдо хэбаатай бэшэ арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ 22,5 процентээр дээшэлээ, хүнгэн промышленностьдо, агропромышленна комплексын болбосоруулдаг hалбаринуудта, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой предприятинуудта ашаглагдадаг технологическа түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ 1,2 дахин ургаа. Гэбэшье гражданска продукци эды шэнээнээр дээшэлүүлгэ сэрэгэй продукци үйлэдбэрилгын бага болоhониие хүсэлдүүлээгүй. Энээнэй эсэстэ нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, оборонно hалбаринуудай үйлэдбэрилгын ниитэ хэмжээн доошолоо.

Хэрэглэмжын эд бараанай («Б» бүлэг) үйлэдбэри, нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо, 5,2 процентээр нэмээ, харин энэл хугасаада үйлэдбэрилгын хэрэгсэлнүүдые («А» бүлэг) бүтээн гаргалга 2,8 процентээр хороо.

Түрүүшын хахад жэлдэ 5,3 миллиард түхэригэй продукци хэрэглэгшэдтэ дутуугаар эльгээгдээ гэхэ гү, али энэнь нёдондоной энэ үеынхиhөө 2 шахуу дахин ехэ болоно. Январь-июнь hаранuудта хэлсээтэ уялганууд 98,6 процент дүүргэгдээ, эдэ уялгануудые 18 процент предприятинууд бэелүүлээгүй.

Агропромышленна комплексдо түрүүшын хахад жэлдэ эдеэ хоолой зүйлнүүд 69,6 миллиард түхэригтэ үйлэдбэрилэгдөө. Тэдэниие үйлэдбэрилгын ургалта түсэбөөр хараалагдаhанай ёhoop жэлэй туршада 11 миллиард түхэриг байха аад, 1,2 миллиард түхэригтэ болоо.

Түрүүшын хахад жэл соо мяха үйлэдбэрилгын хэмжээн бүхыдөө орон соо нёдондонойхиhoo доошо болоо. Энээнhээ уламжалан, болбосоруулдаг промышленностиин предприятинуудта промышленна аргаар мяха болбосоруулга доошолжо, мяхаар хүн зониие хангалга доройтоо. Нёдондоной түрүүшын хахад жэлэйхидэ орходоо, багаар үндэгэн гаргагдаа.

Мяханай болон мяханай продуктнуудай бүхэсоюзна фондо эльгээхэ хахад жэлэй түсэб 86 процент, hү болон hүнэй продуктнуудай — 97 процент дүүргэгдэбэ. Нёдондонойхиhoo багаар овощ худалдажа абтаа.

Хүдөө ажахын предприятинууд орооhо тарилгын хүдэлмэри түгэсхөө. Бүхыдөө 1990 ондо ургаса абахаар 207,5 миллион гектар дээрэ хүдөө ажахын ургамалнууд таригдаа (1989 ондо—209,3 миллион гектар). Орооhото болон орооhото-бобово ургамалнууд 111 миллион гектар дээрэ таригдаба. 1989 ондо 112,9 миллион гектар байгаа. Хартаабха 5,8 миллион гектар дээрэ hуулгагдаа гэхэ гү, али энэнь нёдондонойхиhoo 172 мянган гектараар бага болоно.

Хүдөө ажахыда орооhо хуряалгын болон кукуруза хуряалгын комбайнуудые, орооhо сэбэрлэлгын машина, рядково жатка, hү hаадаг түхеэрэлгэ, хартаабха хуряадаг болон уhа сасадаг машинануудые эльгээхэ хэлсээтэ уялганууд дүүргэгдээгүй. Минеральна үтэгжүүлгэнүүд болон избёосхын зүйлнүүд нёдондонойхиhoo тус тустаа 1,8 болон 2,8 миллион тонно багаар эльгээгдээ.

Агропромышленна комплексын хүгжэлтэдэ, хүдөө ажахые үйлэдбэрилгын хэрэгсэлнүүдээр хангадаг hалбаринуудые оруулан, бүхы түхэлэй мүнгэн зөөри hомолhоной ашаар 27 миллиард түхэриг тухай капитальна гаргашанууд ашаглагдажа, энэнь предприятинуудта хараалагдаhан жэлэй хэмжээнэй 40 процентнь болоо. Капитальна барилгада 1990 оной түрүүшын хахадта гүрэнэй захилай объектнүүдые ашаглалгын программа буруу hүргэгдөө. Гүрэнэй капитальна гаргашануудай үндэhөөр гол фонднуудые ашаглалга 47,6 миллиард түхэригтэ хүрөө гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиhөө 3 процентээр доошоо болоно. 78,6 миллиард түхэригэй гүрэнэй капитальна гаргашанууд ашаглагдаа, али энэнь нёдондоной энэ үеынхиhөө 7 процентээр бага болоно. Предприяти болон организацинуудай фонднуудай мүнгэнhөө hомологдодог гаргашануудай хуби гүрэнэй предприятинуудай капитальна гаргашануудай ниитэ хэмжээнэй 56 процентнь болоо, 1989 оной түрүүшын хахад жэлдэ 47 процент байгаа. Барилгын болзоо нормодо орходоо 2 дахин ехэ, дүүргэгдээгүй барилгын хэмжээн дахин дээшэлээ.

Ороной гадаадын экономическа ажал ябуулгада эд бараа худалдалгаhaa абтадаг мүнгэнэй горитойгоор хоротой сасуу импортнэ эд бараа худалдажа абалга дээшэлжэ байна. Энээнэй эсэстэ гадаадын худалдаа наймаанай гарзань байгша оной түрүүшын хахадта нёдондоной энэ үеынхиhөө 2,5 дахин үлүүгээр нэмээ.

СЭВ-эй гэшүүн-оронуудта экспортээр эльгээдэг эд бараан түрүүшын хахад жэлдэ 10,2 процентээр хорожо, 16,[illegible] миллиардда хүрөө. Эдэ оронуудhaa 19,6 миллиард түхэригэй эд бараан худалдагдажа абтаа, энэнь 1989 оной түрүүшын хахад жэлэй хэмжээнэй 93,9 процент болоо.

Капиталис оронуудтай СССР-эй худалдаа наймаанай импортнэ эд бараа абаhанай түлөө үри дээшэлээ. Эдэ оронуудта 11,5 милиард түхэригэй эд бараан экспортээр эльгээгдээ (8,[illegible] процентээр доошолоо), 15 миллиард түхэригэй эд бараан импортээр худалдажа абтаа (13,3 процентээр [illegible] дээшэлээ).

Эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүр дээрэ байдалые тогтууритай болгохын тула арадай хэрэглэмжын эд бараануудай импорт нэмээгдэжэ, импортын ниитэ хэмжээндэ тус эд бараанууд 35 процент болоо. Предприятинуудай, гүрэнэй болон кооперативна организацинуудай хариин оронуудай предприятинуудтай, эмхи зургаануудтай, фирмэнүүдтэй эд бараа андалдалгын гуримаар (мүнгөөр тоосодоггүй бартерна хэлсээнүүд) хоорондоо продукци эльгээлгын, абалгын хэмжээнүүд дээшэлнэ.

Июлиин 1-нэй мэдээгээр гадаадын экономическа ажал ябуулгын 15 мянган хабаадагшад тоо бүридхэлдэ абтаа. Хариин оронуудай фирмэнүүд болон эмхи зургаануудай хабаадалгатайгаар 1830 хамтын предприятинууд байгуулагдаа.

АГУУ ИЛАЛТЫН 45 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АЯНГЫН ҺОМОН СООГУУР

ҮГЫТЭЙ малша Жалсанай Занын гэр бүлэ Шара-Азарга нютагта хорёод оной һүүл болотор яда шада ажамидарһан гэхэ. Үгытэй айлай зөөри гэхэдэ, нэгэ хэды хатайртаһан адууһа мал, хони хурьгад һэн. Харин эдихэ аман олон. Хэды тиигэбэшье, хангай тайгадаа Зана агнахадаа, үхибүүдэйнгээ эдихэ хара мяха асардаг, тэрээгээрээ олон үхибүүдээ тэжээдэг, хубсалуулдаг байһан. Захааминай хүбшэ агнууриин ангуудаар һалахан элбэг һэн Имагтал тэрэл үгытэй зоной амин хоол болодог байгаа.

Занын агнуури нэгэ ехэ бэрхэшээлтэй байгаа. Юуб гэхэдэ, сахюур бууһаа ондоо үргэлхэ юумэн үгы һэн. Буугай дари, туулга олохонь тон хүндэ: тэдэниие тон үнэтэйгөөр худалдадаг бэлэй.

Заримдаа агнуури удаан үргэлжэлдэг байгаа. Үхибүүдынь тэсэжэ ядан, эсэгээ хүлеэдэг байгаа. Тэрэнэй ехэ хүбүүн Нима эсэгынгээ ошоһонһоо хойшо гэрэйнгээ ханада зурлаануудые хэжэ хоног тоолодог һэн. Нэгэ үдэр үнгэрбэл, нэгэ зурлаа хэхэ, хоёр үдэр үнгэрбэл, хоёр зурлаа гэхэ мэтэ. Тиигэжэ заримдаа урсахан гэрэйнь ханада дүшэ хүрэтэр зурлаахайнууд бии болодог байгаа. Хэды үни хүлеэбэшье, эсэгынь бусаха үдэр мүн лэ ерэдэг һэн. Иимэ үдэр сагай дайралдахада, үхибүүдынь һүрэгөөрөө эсэгынгээ урдаһаа гүйлдэжэ, угтадаг заншалтай бэлэй. Тиигэжэ үхибүүдтээ хүреэлэгдэһэн Зана яаралгүйхэнөөр гэртээ дүтэлжэ, моринһоо буудаг һэн. Мүн лэ һүүлдэнь яаралгүйхэн үйлэ үрөө үзэһэн, ялайтараа гэшүүһэ бургааһанда шударуулагдаһан сахюур буугаа мүрһөө мулталха, тэрэнээ ямар нэгэ ёһололтойгоор, шухалаар Нима хүбүүндээ дамжуулха. Уутада тон наринаар ябталһан ашаагаа Занын эмээлһээ буулгахада, тэрэ доронь үхибүүдынь урдилдэн үргэлөөд, гартэ оруулха. Бишыхан Нима эсэгэтээ зэргэлэн ябахые, эрэ хүн боложо ябаһанаа үзүүлхээ тусгаар маяг харуулхые оролдохо. Үхибүүдэйнгээ мяхаяа шэрэжэ, гэртэ оруулхатай хамта эжынь тэрэ мяхаяа таһар удар сабшаад, тогоондо хэхэ. Томо тогоонһоо мяхаяа тэбхэр модон табшэ соо хэжэ гаргаад, эхэнь үхибүүдэй урда табиха. Тиихэдэнь тэдэнэртэ ёһотой найр болодог бэлэй.

БУРЯАД нютагуудта совет засаг батажан түбхинэжэ байба. Энээнтэй хамта үгытэй Занын ажаһуудал һэргэжэ эхилбэ. Шара-Азарга нютагта тогтонижоһон һомон зүблэлэй таряашадай комитет (крестком) бусад үгытэйшүүлдэ, мүн Жалсанай Занынхида үрэһэнэй таряагаар, эдеэ хоолоор болон бусадшье юумээр туһалалсана. Совет засаг эдлүүриин газараар, адууһа малаа эдеэлүүлхэ газараар гүйсэд хангаа. Олзоборилһон ангайнгаа арһа баян наймаашадта худалдахаяа болижо, «Дальторг» гэдэг эмхиин магазинда тушаадаг боложо, тэндэһээ өөртөө хэрэгтэй буугай хэрэгсэл, эдеэ хоол, гэр бараандаа хэрэгтэй юумэ худалдан абадаг болобо.

Шэбэртэдэ, Ехэ Шара-Азаргада, Баруун Шара-Азаргада колхозууд 1929-30 онуудта эмхидхэгдээ һэн. Түрүүшын зоной тоодо Жалсанай Зана колхоздо ороо һэн. Тус һууринда һургуули нээгдэбэ. Бусадай үхибүүдтэй хамта Занын ехэ хүбүүн Нима һургуулида оробо.

1937 ондо Нима Санагын долоон жэлэй һургуули дүүргээд, Хяагта хотын багшанарай техникумдэ ошохо болобо. Хүбүүгээ үдэшэжэ байхадаа, эсэгэнь иимэрхүү захяа заабари хэлээ бэлэй:

— Нэгэл юумые, хүбүүмни, һайн ойлгожо аба — багшал болохо ёһотойш. Багша байхаһаа үлүү юумэн үгы гэжэ мэдэ. Би мүнөө шамда туһалжа байха шадалтайб. Мүн колхоз шамайе хаяхагүй. Һура, гансал һура, бү залхуура. Багша болоод, эрхэ бэшэ нютагаа бусаарай...

УДААНЬ 1940 ондо Нима багшанарай техникум дүүргээд, түрэл Шара-Азаргадаа багшалхаа бусаа бэлэй. Нима Хяагтада һуража байхадаа, бэеынгээ тамирые һоридог, элдэб мүрысөөнүүдтэ хабаададаг, эрхим һайн волейболист гэжэ магтуулдаг, техникумэйнгээ суглуулагдамал командын бүридэлдэ ородог, тэрэнэйнгээ нэрэ хүндые һэргэнтэ бэшэ хамгаалалсаһан, мүрысөөнүүдтэ санаар түрүүгэй һүүри олохон дахин эзэлһэн юм.

...Залуу багша Нима Занаевич 1942 оной эхеэр райвоенкомадта дахин ошожо, түргөөр сэрэгтэ ябахые эрилтэ табиба. Военком тэрэнэй эрилтэ-гүйлтые хамгаа һэн. Тиигэжэ Жалсанов 321-дэхи дивизиин полкнуудай нэгэндэ ерээд, 1942 оной зун фронт эльгээгдэбэ.

Дон мүрэн шадар Жалсанов анха түрүүшынхиеэ дайнда ороо һэн.

Нэгэтэ немецкэ мотопехото болон танкнууд Жалсановай алба хэжэ ябаһан полкые һэтэ сохибо. Батальоной хоёр рото комбадтаяа болон штабтаяа хүреэлэлгэдэ оробо. Комбат ахалагша

сержант Жалсановые, мүн сержант Ельцовые үшөө табан хүнтэйгөөр дайсанай добтолгые һаатуулхаар үлөөгөөд, сухариха гэжэ захирба.

Жалсановай бүлэг комбадайнгаа даабари дүүргээ һэн, гэбэшье сухариха үедөө тэрэнэй нүхэр Ельцов шархатаһан байгаа. Бусад гурбан сэрэгшэдээ батальоноо хүсэхые эльгээгээд, өөрөө Ельцовээ мүр дээрээ үргэлжэ, гүнзэгы жалгада хүрэжэ ерээд, нүхэрэйнгөө шархые ябууд боогоод байтарнь, жалга дээрэнь дайсанай хоёр танк бии боложо, тэрэ хоёрые пулемёдоор буудажа мэдэбэ. Жалсанов ямаршье арга һанажа ядаһандаа үхэһэн хүн шэнги болоод, Ельцовтээ мүн тиигэхыень захирба. Танкистнууд үшөө дахин няжагануулаад, тэдэ хоёрые алаабди гэжэ һанаад саашалба. Танкнуудай аблакай замхахалаар, Жалсанов һэмээхэн толгойгоо үргэжэ хараашалба. Тойроод хон-жэн. Хэншье үгы. Нүхэртөө мүлхижэ ерэхэдэнь, тэрэнь толгойгоо хоёрдохиёо шархатаад, алуулшаһан байба.

Жалсанов түрүүшээр ухаа алдаба, тиигээд өөртөө захирба:—«Бэеэ шангаар бари, гомдолоо бараха саг бэшэ». Тэрэ бэеэрээ нүхэрөө элһээр булажа хүдөөлүүлээд, автомадынь патронуудтайнь абаад, һэмээхэн жалгаһаа гараад, батальоноо хүсэхэ һанаатай долгилжо байһан хара таряанай поли соогуур шамдуухан алхалба, үндэрөөр ургаһан таряан тэрэниие найдамтайгаар халхална. Тиигэ тиигэһээр, дүрбэн сүүдхэ гансаараа ябаһанай удаа һөөг бургааһан соо хэбтээд, дайсаниие адаглаба. Хоргодоһон бургааһан сооһоо гарахаяа байхадань, юунэйшьеб даа торшогонохо абяагаар үндын харахадань, полиин захын харгыгаар Нимэһаа зуун метрэй зайда мори тэргэтэй немец сэрэгшэд ошохо зам руунь ябажа ябаба. Жалсанов таряан руу шургаад, амияа даран, тэргын абяа шагнаархаба. Аза талаан болоходоо, немецүүд тэрэниие обёороогүй үлэшэһэн байгаа. Жолоошон болон тэрээндэ нюргаараа һууһан солдат юушьеб даа өөһэд хоорондоо хөөрэлдэнэ. Анхаралтайгаар тэдэниие шагнаха зуураа Жалсанов иигэжэ бодобо:—«Хэрбээ энэ хоёр бузарые үгы хээд, тэргыень абаад, эдэнэй формо үмдөөд, немец жолоошон болоод зүүлжээ ябаад туршаа һаа...» Тэрэ үедэ тэргэ Жалсановтай зэргэлшэбэ. Нима һэмээхэн үндыжэ бодоод, богонихоноор няжагануулжархиба. Гараа һалд гүүлэн немецүүд юунһээшьеб барилсаха гэһэндэл, хоюулан тэргэһээ унашаба. Харгы руу хараашалан, Жалсанов нюдэ сабшаха зуура тэргын хажууда хүрэжэ, нэгэнэйнь мундир хуу татажа абаад, каскыень үмдэжэ, жолоошонойнь һууринда һуугаад, хатаргажа саашаа ябаха хоорондоо немецкэ мундир мүртөө углаба. Нилээд холодоһон хойноо урдаһаань ерэжэ ябаһан мотоциклай абяа дуулаба. Харгы дээрэ мотоциклистые, люлька соонь интендантын погонтой офицерые обёоржорхибо. Жалсанов яаруулгүйхэнөөр, тэдээндэ харуулангүйгөөр автомадайнгаа шабхые татажархиба, түдэгэсэһэнэй хэрэггүй байгаа. гэхын зуура: «Мухар талаан боложо үнгэршэхэ бэзэ» гэжэ һанатар мотоциклист зүүн талаһаа, автомадай аман талаһаа, ерээд байшаба. Немец юушьеб даа жолоошондоо хэлээдхибэ. Жолоошоной мэндэшэлхээ байһандал гараа үргэмсөөр... няжагархай буушаба. Хоёр немецүүд дороо алуулһан байба. Тэдэниие люлька руунь хэжэ хаяад, мотоциклынь ургажа байһан таряан руу түлхижэ оруулба.

Харгы дээрэ болоһон иимэ гайхалтай ушарые манай гурбан солдат үдхэн таряан сооһоо адаглаһан, юундэ немец жолоошон өөһэдынхидөө буудажа алаба гээшэб гэжэ ойлгожо ядаһан байгаа. Тэрэ дары немец хубсаһа үмдэһэн совет сэрэгшэн гэжэ тухайлһан, мүн лэ тэдэнэр шэнги хүреэлэлгэһээ мултараад, өөһэдынхид руугаа тэгүүлжэ ябаһан хүн гэжэ таамаглаһан байха. Жалсановай тэргэ дээрээ һүрэн бодохолоор, гурбанай ахалагшань жолоошондо хандаба:

— Эй, нүхэр!

Гэнтэ хүнэй ооглоходо, Жалсановай досоо заригад гэжэ, хара таряан соо байһан өөһэдынгөө хүбүүдые танижархиба.

— Нүхэдни,— гэжэ өөрөө дотооһоонь мултарба. Жалсанов хүбүүд тээшээ аһан шадалаараа гүйжэ ошобо. Жалсановтэй өөртэйнь комбадай эльгээһэн, дүрбэн хоногой урда батальоноо хүсэхынь өөрынь ябуулһан хүбүүдые танижа баярлаба. Эдэнэйнгээ холодохые Ельцовтэй далдалжа үлэһэнөө, нүхэрэйнгөө яажа алуулһан тухай нүхэдтөө мэдээсэбэ. Тиигэжэ манай геройнууд дахин уулзажа, Сталинградһаа шууд баруугаар өөһэдынхидөө хүсөө һэн.

АХАЛАГША сержант Жалсанов Сталинградые хамгаалагшадтал адли эрэлхэг зоригтойгоор, ами бэеэ хайрлангүйгөөр ябаа. Тиигэжэ тэрэ анха түрүүшынхиеэ Сталинград шадар шархатаһан юм.

Хоёр һара госпитальдо эмшэлүүлһэнэйнгээ удаа декабрь һара соо тэрэ маршева батальоной бүридэлдэ оруулагдаад, Волховско фронт эльгээгдээ һэн. Ладогын эрьедэ, Синявинай райондо генерал Федюнинскиин командалжа ябаһан 2-дохи ударна армиин 147-дохи стрелково дивизидэ эльгээгдэбэ. Тиигэжэ тэрэнэй дайшалхы намтарай шэнэ бүлэг нээгдэбэ. Ушарынь хадаа дивизи соо тусгаар санаашадай батальон Ленинградһаа гаргагдажа байһан үхибүүдые абархаяа байгуулагдаһан юм. Тэндэл тэрэнэй отделени оролсоо бэлэй. Тиигэжэ санашад-сэрэгшэд Ладожска нуур дээгүүр амидаралай харгыгаар үхибүүдые зөөдэг байгаа.

Эвакопунктда машинаар үхибүүдые зөөжэ асардаг, тэрэнь 147-дохи дивизиин тогтоһон газарта оршодог байһан. Эндэһээ санашад саашань түмэр харгын станци хүргэдэг, автомашина гүнзэгы саһан соогуур станци хүрэтэр ябажа шадахагүй байгаа. Ушар тиимэһээ тусгаар санашадай батальон энэ ажал дүүргэдэг һэн. Батальоной сэрэгшэн бүхэн сана дээрэ һуулгаһан люлька, хоёр одеяло, нэгэ галет абаба. Жалсановай эвакопунктда, ондоогоор хэлэбэл, үргэн газар гэртэ ерэхэдэ, тэрэнэй нюдэндэ улэсхэлэнһөө боложо тэнхээ тамираа алдашаһан, уһалиг хүхэ нюуртай, хооһон нюдэн болошоһон үхибүүд харагдаа һэн. Үхибүүдэй орондо арһаар бүригдэһэн араг яһан байһан. Тэдэнэй урдаһаа хараха аргагүй байба.

ЛЕНИНГРАДАЙ бүһэлэлгые һэтэлхэ бэлэдхэлэй хэгдэжэ байха үедэ, 147-дохи дивизиин командир коммунистнуудһаа болон комсомолшуудһаа бүридэһэн штурмовой батальон байгуулжа, Жалсановай минернуудай отделени тэрээндэ оролсоһон юм.

Уданшьегүй шуһата шанга дайн байлдаанууд эхилбэ. Ахалагша сержант Жалсановай отделени үхэлтэ гал соогуур миннэ полиие сэбэрлэжэ, танкнуудые, пушкануудые болон ябаган сэрэгшэдые урагшань дабшуулдаг һэн. Жалсановай сэрэгшэд танкнуудай броня дээгүүр һуушанхай, танкистнуудтай хамта урагшаа добтолдог, юуб гэбэл, танкистнуудта минернууд яһала хэрэгтэй, тэдэнэй харгы сэбэрлэдэг һэн. Тон хүндэ, үсэд нэтэрүү добтолгоор 1943 оной январиин 18-да дайсанай бүхэжүүлһэн районие һэтэлжэ, Жалсанов өөрынгөө үсөөршэһэн отделенитэй, танкистнуудтайгаа хамта Ленинградай фронтын сэрэгшэдтэй хүдэлмэришэдэй хоёрдохи посёлогой дэргэдэ уулзаа һэн.

Дайнай үедэ Жалсановай гаргаһан эрэлхэг габьяа тухай «Эхэ оронойнгоо түлөө» гэһэн фронтовой газетын 1943 оной августын 6-най номертохи корреспонденци соогоо сержант Могилев дэлгэрэнгыгээр бэшэһэн байгаа.

Дайнай жэлнүүдтэ эрэлхэг зориг, шэн габьяа харуулһанайнгаа түлөө старшина Нима Занаевич Жалсанов гуша гаран, тэрээн сооһоо Верховно Главнокомандалагшын табан баярай бэшэгүүдые абаһан. Тэрэнэй дайшалхы габьяа арбан гурбан гүрэн түрын шагналнуудаар — орденууд болон медальнуудаар тэмдэглэгдэһэн юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын II шатын орденоор, Улаан Одоной орденоор болон «Шэн зоригой түлөө» мүн бусад дайшалхы медальнуудаар тэрэ шагнагдаһан байна.

Гэгээрэлэй хэрэгтэ габьяатай байһанайнгаа түлөө «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаһан, гадна партийна, совет хүдэлмэридэ амжалтануудые түйлаһанайнгаа түлөө, «Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо. Шэн габьяата ажалай түлөө» медаляар шагнагдаһан байгаа. Н. З. Жалсанов ная гаран онуудаар Шара-Азарга нютагтаа наһа бараһан юм.

А. ДОНОЕВ,
багша.

ХААНАШЬЕ АМЖАЛТАТ...

Коммунист, морин сэрэгшэн, запасай лейтенант Ермак Иннокентьевич Хунхесов олохон хатуу шанга байлдаан соогуур тэмсэжэ гараһан габьяатай гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Тэрэнэй бага наһан Эрхүүгэй областиин Алайрай районой Заглиг һууринда үнгэрөө. 10 наһатайһаа гэртэхинээ алдажа, нилээд «халуун шулуу долёожо» ехэ болоһон хүн. Эртэ хүмүүжэһэн, һанаамгай, зориг ехэтэй хүбүүн нютагай эдэбхитэдтэй танилсажа, 1927 ондо комсомолдо ороһон байна.

Үшөө хоёр жэл үнгэрөөд байхада, залуу хүбүүн Коммунис партиин гэшүүнээр абтажа, шэнэ ажабайдалай түлөө бүри шуналтайгаар хүдэлжэ эхилээ һэн. Уданшьегүй Хунхесов сэрэгэй албанда татагдажа, республикын морин сэрэгэй дивизионой дэргэдэхи сержантнуудай курсда һураба. Тиигэһээр байтарнь эндэ абаһан дайшалхы эрдэм мэдэсэеэ бодото дээрэнь бэелүүлхэ ушар гараба. Юуб гэхэдэ, 1929 ондо сагаан хитадуудтай болоһон байлдаанда тэрэ хабаадалсажа, эрхим бэлэдхэлтэй командир боложо ябаһанаа харуулжа шадаһан юм. Энэ байлдаанда шалгарһанайнь түлөө СССР-эй ЦИК тэрэниие Хүндэлэлэй грамотаар, дурасхаалай часыгаар шагнаһан байна.

КВЖД-һээ ерээд, морин сэрэгэй дивизионой взводой командирай орлогшоор томилогдожо, залуу сэрэгшэдые хүмүүжүүлэн һургаха талаар айхабтар ехэ оролдолго, үүсхэл гарган хүдэлбэ. Илангаяа мүнөө үеын дайнай дүй дүршэлдэ, политическэ бэлэдхэлдэ анхаралаа ехээр хандуулдаг һэн. Эдэбхитэй коммунист, бэрхэ эмхидхэлшэ Буряад-Монголой АССР-һээ ВКП(б)-гэй XVI съездэдэ делегадаар һунгагдажа, ороной коммунистнуудай ехэ хуралдаанда хабаадалсажа ерээ бэлэй. Тэндэһээ ерээд, сэрэгшэдэйнгээ дунда партийна хүдэлмэри бүри эдэбхитэйгээр ябуулжа оробо. Парти, правительствын, съездын Тогтоолнууд, шиидхэбэринүүд, даабаринууд тухай сэрэгшэдтээ хөөрэжэ үгэдэг байһан юм.

1940 ондо взводой командир Ермак Иннокентьевич Хунхесов Финскэ фронт эльгээгдэжэ, шиидхэхы сохилто хэхэ санаашадай батальоной бүридэлдэ оруулагдажа, «Маннергеймын шугам» шадарай байлдаанда хабаадалсаа бэлэй. Дивизиин командовани тэрээндэ эрэлхэг габьяа харуулһанайнь түлөө баярые хүргэһэн юм. Хунхесов эндэ түрүүшынхиеэ хүндөөр шархатаа һэн.

Һүүлдэнь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайн эхилжэ, бүхы совет арад фашистнартай тэмсэбэ. Нүхэр Хунхесов энэ дайе Белоруссиин газар дээрэ, Минск город шадар 1941 оной июнь һара соо угтаһан байха юм.

Ростов-на-Дону городой дэргэдэ болоһон ехэ дайнай гал дүлэн Ермагай ухаан бодолдо мартагдадаггүй.

Лейтенант Хунхесовэй эскадрон тэрэ үдэр хэдэн часай туршада дайсантай тэмсэжэ. Үсэд нэтэрүүгээр добтолбошье, урагшаа дабшажа шадабагүй. Фашистнууд малтажа ороһон нүхэн соогоо шэбээлээд, манай сэрэгшэдые хиргажал байгаа һэн. Хунхесов морин сэрэгшэдээ бүрин бүтэн үлөөхын тула, добтолгоёо болюулха баатай болобо.

Тиигэһээр наран орожо, харанхы болобо. Дайсад хирэ, хирэ болоод лэ, һүниин харанхы руу ракетэнүүдые табижа, оршон тойронхиие гэрэлтүүлхэ юм. Эндэ тэндэ зайгуул һомон, снарядууд эшхэрнэ, тэһэрнэ, немец бомбардировщигуудай ниидэхэ абяан дүтэхэнэ дуулдана... Һүниин харанхые, аали намдуу үеые һамбаашалан, лейтенант Хунхесов бүлэг тагнуулшадые абаад, дайсанай бэхилэлтэнүүд руу мүлхижэ оробо ха. Тагнуулшад дайсанай бэхилэлгэнүүд болон тэдэнэй хоргодоод хэбтэһэн газарнуудые тодоруулжа, өөһэдынгөө артиллеристнуудтэ заажа үгэхэ ёһотой байгаа. Тагнуулшад энэ орёо даабарияа амжалтатайгаар дүүргэбэшье нэгэ хэдэн нүхэдөө алдаа һэн. Харин командирынь гэдэһэ руугаа хүндөөр шархатажа, Дон мүрэнэй зүүн эрьедэхи госпиталь эльгээгдэхэ болобо.

Ермак Иннокентьевич гурбадахи шархаяа аргалуулһаар, дахинаа фронт мордожо, морин сэрэгэй 1-дэхи дивизиин бүридэлдэ, Хойто-Кавказда дайлалдаба. Удаань комэск Хунхесов суута морин сэрэгэй 10-дахи дивизиин бүридэлдэ Урда Украинын, Румыниин, Венгриин городуудые, һууринуудые сүлөөлэлсэһэн байха юм. 1945 оной майн 9-нэй Агууехэ Илалтын үдэрые Ермак Иннокентьевич морин сэрэгшэдээрээ Австриин ниислэл хото Венэдэ угтаһан юм.

Энэ хүн минии бага наһанда сүт наадаһан нүхэр юм. Сэрэгэй албанда морин сэрэгэй дивизиондо, Улаан-Үдэдэ хамта алба хэһэн байнабди Илалтын һүүлээр аяар 43 жэл болоод байхада, буурал сагаан толгойтой болоһон хуушанай морин сэрэгшэд, партиин, дайнай, ажалай ветеранууд Улаан-Үдэдэ уулзаа һэмди... Энэ уулзалгада тэрэ... шалхы болон... тухай һуража...

Гвардиин ...нант Хунхесо... хамгаалгын ... Эсэгэ ороноо... ехэ дайнай ... хы Улаан Туга... тай, арба гар... дальтай ерэһэ...

Дайнай һүү... нокентьевич ... ажалдаа буса... жэлдэ Каба... Карл Маркс... хозой партийн... секретаряар, ... шадай бригад... юм.

Хунхесов ... шагналнуудтай ... габшагай аж... олон тоото ... Хүндэлэлэй ... партиин обко... колхозой пра... шагнагдаһан б... найнгаа амар... һаа, колхоздо... ха зэргээрээ ...

Бэрхэ буряа... гэн Ермак Ин... хесовэй дайша... намтар иимэл...

дайнай, аж...

АЛДАРТА ОЙГООРНЬ АМАРШАЛАЯ

Мүнөөдэр, августын 1-дэ Хяагта хотодо академик В. А. Обручевой нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейн 100 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд эхилбэ. Баяр ёһололой суглаае үглоонэй 11 сагта арадай депутадуудай Хяагтын районно Соведэй түрүүлэгшэ А. Нечаев нээбэ. КПСС-эй республиканска комитедэй секретарь А. Ч. Нимаева эндэ мүн лэ үгэ хэлээ. Музейн директор Ф. И. Житихин «Академик В. А. Обручевой нэрэмжэтэ Хяагтын хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейдэ —100 жэл» гэһэн нэрэтэй элидхэл уншаа юм. Айлшадай дунда манай ороной олон томо хотонуудһаа ерэһэн эрдэмтэд харагдана, гадаадын гүрэнүүдһээ ерэгшэд үсөөн бэшэ. Амаршалганууд, дүү хүгжэм хаа-хаанагүй зэдэлнэ, гүрэн түрын, эрдэмтэ бүлгэмүүдэй зүгһөө шагналнууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдана. Үдэрэй 3 сагта музейн выставкэ нээгдэхэ юм. Айлшад түүхээр баян Хяагта хотын хужарламаар олон газарнуудаар экскурси хэхэ.

Үглөөгүүр музейн алдарта ойдо зорюулагдаһан научно-практическа конференци эхилжэ, эрдэмтэд олон секцинүүдээр хубаaран, элидхэлнүүдые шагнаха байна. Элидхэлнүүдэй зарим тёмэнүүдые нэрлэбэл, «Хяагтын музейн суглуулбарида байгша хитад прикладной искусствын зарим һонирхолтой хэрэгсэлнүүд» (Гүрэнэй Эрмитажай Зүүн зүгэй таһагай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ М. Л. Меньшикова уншаха, (Ленинград), «Хяагтын хүгжэлтэдэ хүпеэсүүдэй оруулһан хубита» («Бурятпроектреставрация» гэжэ научно-реставрационно проектно-конструкторска бюрогой начальник С. Д. Цыренжапова уншаха, Улаан-Үдэ), «Бестужевай ханзын нюуса» (журналист, СССР-эй Гостелерадиогой түрүүлэгшын орлогшын туһалагша В. В. Бараев уншаха, Москва), «Моллюскнуудые бүридхэлгэ» (ветеринарна эрдэмэй кандидат, ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Д.-С. Жалцанова уншаха, Улаан-Үдэ) ба бусад болоно.

И. ГОМБОИН.

ЭДЭБХИТЭДЭЙ НЭГЭН

Республикын предприятинуудай, эмхи зургаануудай колхоз, совхозуудай дэргэдэ байгуулагдаһан ДОСААФ-ай бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэд, эдэбхитэд, дайнай, ажалай ветеранууд хүбүүд, басагадые патриодууд байхаар һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулдаг гээшэ. Республикын оборонно бүлгэмүүдэй дундаһаа ДОСААФ-ай Хяагтын, Кабанскын, Захааминай, Загарайн, Октябрьска болон бусад райкомуудай хэһэн хүдэлмэри үндэрөөр сэгнэгдэжэ, магтаалда хүртэдэг болоо.

Гэхэтэй хамта социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябагшадай хажуугаар, гэдэргэнь татадаг, урдаа табигдаһан уялгануудаа ёһоор дүүргэдэггүй зарим райкомууд бии. Тэдэнэй дундаһаа ДОСААФ-ай Железнодорожно райкомые нэн түрүүлэн нэрлэлтэй.

Дурсагдагша районой оборонно бүлгэмэй эхин эмхинүүд, мүн урдандаа республика соогоо түрүү һуури эзэлжэ ябадаг байһан юм. Харин мүнөө... бүхы районуудай дундаһаа һүүлшын һуури эзэлжэ, гэшүүдэйнгээшье түлбэри суглуулхаяа болиһон байба.

ДОСААФ-ай областной комитедэй президиумэй шиидхэбэреэр тус райкомой хүдэлмэри шалгаха тусхай комисси байгуулагдаһан юм. Комиссиин түрүүлэгшээр ДОСААФ-ай обкомой ахалагша инструктор Н. Л. Карпенко томилогдожо, райкомой түрүүлэгшээр һунгагдаһан А. В. Фроловой хүдэлмэри нарин нягтаар шалгагдаба гээшэ.

— Нүхэр Фроловой райкомой түрүүлэгшээр һунгагдаһан сагһаа хойшо оборонно-ниитын хүдэлмэри һулараа, промышленна зарим предприятинуудай, нэрлэбэл хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые гаргадаг, «Бурятферммаш» заводуудай, пассажирнуудые зөөдэг 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахи предприятинуудай ДОСААФ-ай эхин эмхинүүдтэ хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Эдэн рэй заримандань үнгэрһэн жэлдэ тоосоото-һунгалтын суглаануудшье үнгэргэгдээгүй. Район дотор гэшүүдэйнь тоо олошорхоһоо байтагай, үсөөржэ эхилэнхэй. Энээнһээ гадна райкомой хүтэлбэрилэгшэ һара, кварталай түсэбүүдые табидаггүй, президиумэй суглаа, зүблөө саг соогоо үнгэргэдэггүй байба. Мүн оборонно бүлгэмэй эхин эмхинүүдэй түрүүлэгшэнэрэй, эдэбхитэдэй хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэхэ ёһотой семинар, уулзалганууд огто болюулагданхай,— гэжэ нүхэр Карпенко мэдээсэбэ.

Үнгэрһэн февраль һарада оборонно-ниитын хүдэлмэри ажалшадай дунда ябуулха, эмхидхэхэ талаар тусхай һара соносхогдоо һэн. Энэ үе соо тус райкомой түрүүлэгшэ эмхидхэлэй ямар хүдэлмэри ябуулаа гэжэ һананат? Сэхыень хэлэхэдэ, ямаршье хэмжээ абаагүй. Юумэ хэхэ гэжэ оролдоошьегүй байһаниинь гайхалтай байба. Эдэ бүгэдэһөө уламжалан, район дотор залуушуулай дунда спортын зүйлнүүдээр үнгэргэгдэдэг мүрысөөнүүд «унтаршоо» ха юм Иимэ ахир муугаар хүдэлдэг хүтэлбэрилэгшэ иимэ томо районой комитедтэ саашадаа хүдэлжэ шадаха гээшэ гү гэһэн асуудал дэмы табигдаагүй бэлэй.

ДОСААФ-ай Железнодорожно райком урдандаа республика дотор үнгэргэгдэжэ байдаг бүхы хэмжээ ябуулганuудта эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, спортын зүйлнүүдээр үнгэргэгдэдэг мүрысөөнүүдтэ олон хүниие хабаадуулжа, түрүү һууринуудта гарадаг байһан гээшэ. Тиихэдэ тус райком ДОСААФ-ай бусад райкомуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараад, хэдэн удаа шагнал хайрада хүртэһэншье байгаа.

Дээрэ хэлэгдэһэн эдэ бүхы дутуу дунда зүйлнүүдээ ойрын сагта усадхажа, эрхим райком гэһэн нэрэ зэргээ бусааха саг ерээ гэһэн асуудал ЛВРЗ-гэй, авиационно заводой, приборбүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй болон бусад эмхи зургаан, һуралсалай газарнуудай эхин эмхинүүдэй түлөөлэгшэд дэмы табяагүй юм. Тиин район соогоо сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һэргээхэ гээ һаа, хүтэлбэрилэгшээ һэлгэхэ гэһэн эрилтэ зүб лэ табигдаа һэн.

Республикын оборонно бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэд иимэ асуудалай табигдаад байхада, тус райкомдо хүдэлмөөр эдэбхи, үүсхэлтэй хүтэлбэрилэгшые олохо болоо бэлэй. Урдандаа ДОСААФ-ай Железнодорожно райкомой түрүүлэгшээр О. К. Колышлевагай хүдэлжэ ябахада, район хододоо түрүүшүүлэй зэргэдэ гарадаг, олон гэшүүдтэйшье болоһон байгаа. Ольга Константиновна гэр бүлын байдалай шалтагаанаар хоёр жэлэй урда тээ ондоо областьдо зөөжэ ошохо баатай болоһон юм.

Нүхэр Колышлева эдэ үдэрнүүдтэ тоонто нютагаа бусажа ерээд, дахинаа тус райкомой түрүүлэгшээр һунгагдаба.

— Эсэхэ, сусахые мэдэхэгүй эдэбхи үүсхэлтэй Ольга Константиновна бидэнэртээ амар заяа үзүүлхэгүйнь мэдээжэ. Энэнь һайн гээшэ. Иимэл хүтэлбэрилэгшэтэй болоһон бидэнэр аргагүй баяртайбди. Юуб гэхэдэ, һүүлэй үедэ оборонно бүлгэмэй хүдэлмэри район соомнай «унтаржа», «бүхэ нойрто» абтаа һэн. Ингээд лэ районоо түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргахые оборонно-ниитын хүдэлмэридэ ажалшадые олоорнь хабаадуулхые бултадаа оролдохо болонобди,— гэжэ Ажалай Улаан Тугай ордено авиационно заводой ДОСААФ-ай комитедэй түрүүлэгшэ А. Е. Жилин тон зүб тобшолол хээ һэн.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ҺАНАҺАНДА ХҮРЭБЭГҮЙ

Аяншалагшадай «Байкальский прибой» гэһэн баазада залуушуулай дунда шатараар Ураал болон Алас-Дурна зүгэй зоны түрүү һуури эзэлхын түлөө наадан дүүрэбэ.

Нэгэдэхи бүлэгтэ наадаһан шатаршад сооһоо Томск хотын эбтэй эетэй команда абажа боломоор 42-һоо 27 очко абажа, түрүү һуури эзэлбэ, Прокопьевскын, Шэтын, манай команданууд удаадахи һууринуудта гараа.

Хубиин тоосоогоор түрүү һуури эзэлһэн шатаршад гэхэдэ, иимэ: Томскын Имыкшенов, Эрхүүгэй Маниенко, Мартыненко, Улаан-Үдын Булдаев, Бондарева, Прокопьевскын Кнышина гэгшэд 7-һоо 6,5—5,5 очконуудые абаһан байба.

Хоёрдохи бүлэгэйхидэй дундаһаа Барнаулай суглуулагдамал команда юһэн уулзалгада 37 очко абажа, эрхимлэһэн байна. Тюмениинь, Улаан-Үдын «Прометей» командануудай шатаршад хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлбэ.

Манай республикын хоёр бүлэгтэ наадаһан шатаршад һанаһанда хүрэбэгүй. Эндэ командануудай тренернүүд зэмэтэй ха. Юуб гэхэдэ, эдэнэр углөөдэр наадаһай эхилхээ байхада, командануудаа бүридхэһэн байха юм. Иигэжэ яашье болохогүй гэжэ эдэнэр һайнаар ойлгодогшье һаа, залуушуулай дунда шатарай наада дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ һаналаа багаар хандуулна гээшэ.

Л. ГАРМАЕВА,
мүрысөөнэй ахамад судья.

МВД-һээ МЭДЭЭСЭНЭ

Үнгэрөөд байһан июль һарын долоон хоногой туршада республика дотор 196 гэмтэ ябадал хэгдээ. 8 хүн алуулһан, 15 хүн сохюулһан, 4 эхэнэрые хүсөөр эдлэһэн, 8 ушарта хүндэ зорюута добтолжо, зөөриень буляаха һэдэлгэ гаргаһан, 9 ушарта хулиган ааша гаргаһан байба. Мүн энэ үе соо гүрэнэй, ниитын зөөри үбэршэлхэ 112 дуратайшуул баригдаһан, автомототранспорт хулгайлһан 17 хүн элирүүлэгдэһэн байха юм.

Загарайн районой Татарский Ключ тосхоной Карьероуправлениин хамһабариин ажахын малшан Прусаков С. Б. һогтуугаар наншалдаа үүдхээд, эрхэтэн П. гэгшые хадхаа.

Дээдэ-Онгостойн «Салют» гэжэ пионернүүдэй лагериин байрын дэргэдэ буудуулһан, хутагаар хадхуулһан Дубинчак А. Ф. гэгшын бэе олдоо. Мүнөө энэ ааша гаргаһан гэмтэниие элирүүлхын тула мүрдэлгэ хэгдэжэ эхилээ. Мүн Улаан-Үдын Ивановой нэрэмжэтэ үйлсэдэ эрхэтэн Ф. гэгшые танигдаагүй хүн хутагаар хадхаад, тэрьелһэн байба.

Улаан-Үдын Туполевай нэрэмжэтэ үйлсэдэ сохюулжа алуулһан хүнэй бэе олдоһон байгаа. Милициин хүдэлмэрилэгшэд оролдосотойгоор бэдэрэлгэ, мүрдэлгэ хэжэ, муу муухай хэрэг үүдхэһэн Ушаковые элирүүлбэ. Тэрэ хэдэн удаа сүүдлүүлэгдэһэн, хаанашье хүдэлдэггүй, зайгуултажа ябадаг хүн байба. Загарайн районой Шулуута тосхондо леспромхозой тракторист Димухамедов Н. А. һогтуугаар эрхэтэн К. гэгшые хадхаа.

Үнгэрөөд байһан долоон хоногой туршада республика дотор харгын-транспортна 27 гэмтэ усал болоһон байха юм. Эндэ 3 хүн наһа бараһан, 33 хүн, тэрэ тоодо 5 үхибүүн хүндөөр гэмтэһэн байна.

Гусиноозерск хотодо «Москвич» машина һогтуугаар жолоодожо ябаһан Шишмарев П. И. урдаһаань ерэжэ ябаһан С. гэжэ хүниие дайражархиба. Энээнэйнгээ удаа зүүн гар тээшээ машинаяа залахадаа, хорёо мүргэжэ, сугтаа һуужа ябаһан Е. нүхэрөө ехээр гэмтээһэн байха юм.

Энэ долоон хоногой туршада Улаан-Үдын дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудта элдэб хулиган ааша гаргаһан 648 хүн оруулагдаба.

Буряадай АССР-эй МВД-гэй пресс-бүлэг.

Кино, театрнуудта

«Дружба»

Мультфильмы — в 9-30, «Большой» — в 11, 15-20, 17-30, 21-50, «Кокон» — в 13-10, 19-40.

«Родина»

«Кащей Бессмертный» — в 10, 16-20, «Кокон» — в 12, 18-10, 22-10, «Большой» — в 14-10, 20-10.

«Прогресс»

Красный зал — «Большой» — в 10, 12-10, 14-20, 16-30, 18-40, 20-50. Зеленый зал — «Интердевочка» — в 9-30, 12-20, 15-10, 18, 20-50.

«Октябрь»

«Ко мне, Мухтар!» — в 9-40, «Частный детектив, или операция «Кооперация» — в 11, 12-50, 14-40, 16-30, 18-20, 19-50, 21-40.

«Восток»

«Неуловимые мстители» — в 15-30, «Двое на голой земле» — в 17, 19, 21.

«Байкал»

«Замужем за мафией» — в 18-30, 20-30.

«Аршан»

«Кодекс молчания («Мент»)» — в 19, 21.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, агропромышленный —2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта —2-69-58; культуры и школ —2-60-21, 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров —2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск —35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79. п. Агинское —3-40-69. Директор издательства — 2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта— 2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана в республиканской типографии Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Н-00477. Заказ № 175